

ЕДИТА МОРИС

ЦВЕТЯТА НА ХИРОШИМА

НАРОДНА КУЛТУРА

ЕДИТА МОРИС

ЦВЕТЯТА НА ХИРОШИМА

Превод: Красимира Тодорова

chitanka.info

МОРИС ПОНС

НИКОГА ВЕЧЕ ХИРОШИМА

Никога вече Хирошима! Кажете го с черните и червени думи на вашите плакати, хиляди манифестанти, маршируващи по английските пътища! Кажете го със знамената на вашите ослепителни бели дрехи, млади африканци, проклинали високо и настойчиво в Нюйорк омразната френска бомба! Кажете го с черно-белите кадри на вашите мъжествени филми, Ален Рене^[1], наша чест! Никога вече Хирошима! Едита Морис го казва по свой начин, с истинските цветя на Хирошима, с тези букети от бели теменуги, които оцелелите от бомбата хвърлят в черните води на река Отха.

Те не са многобройни — тези седемдесет и осем хиляди и сто и петнадесет мъртъвци на Хирошима — в сравнение е предполагаемите тридесет и осем милиона и няколкостотин хиляди загинали през последната световна война. Но както изгорените в Орадур, както разстреляните в Шатобриан или във Филипвил, те тегнат повече върху престъпните съвести. Някои бяха наказани. Други ще бъдат. Но ще има ли някога Нюрнберг за победителите? Обвинителен акт: Хирошима.

В Окинава, главната японска база на островите Риу-Киу, след осемдесет и три дни ожесточени битки бяха изброени сто и десет хиляди шестдесет и един убити. Това беше през юни 1945 г. Но името на Окинава не е влязло в нашата памет. От месец май същата година Токио, Кавазаки, Йокохама, Нагоя, Осака бяха многократно бомбардирани, опожарявани, почти изцяло разрушени. Но народите от целия свят навсякъде викат и повтарят: „Никога вече Хирошима! Никога вече Хирошима!“

Между островите Хондо, Киушиу и Шикоку се простира едно вътрешно море, спокойно и плитко, което японците наричат Японско Средиземно море. Красиво насечените брегове очертават великолепни заливи. В дъното на един от тях Хирошима, един от най-хубавите градове на Япония, лежи между петте ръкава на река Отха. Човек трябва да прочете географиите, издадени преди войната, за да разбере

в каква област на света бе хвърлена първата атомна бомба. „В районите на крайбрежния риболов — невинно пишеха тогава географите — е събрана една двайсета от населението на Япония... Трябва да се отбележи, че крайбрежията имат доста голяма гъстота на населението, която достига до 1200 души на квадратен километър... Хирошима, пристанище на вътрешно море, брои 360 000 жители...“

Не искам да бъде разбран погрешно: не всички триста и шестдесет хиляди жители на Хирошима, не всички седемдесет и два милиона японци бяха мирни рибари. Всеки народ е отговорен за своята история — все едно дали изпитва гордост или срам от нея. Сляпо подчинен на един император — божество, чиято воля никога не пожела да пренебрегне, японецът нападна Китай, бомбардира Тяньцзин и университета в Нанкин; той напусна Обществото на народите и подписа в Берлин един провокационен военен съюз с Хитлер. Известно е с каква ярост японската армия нападна американската флота, хвърлила котва в Пърл Харбър, с каква диващина бяха завладени Манила и Филипините. Но японският народ бе изведнъж опростен чрез чудовищното изкупление, което понесе, и нищо — нито историята, нито справедливостта — не може да попречи на народите да издигат глас: „Никога вече Хирошима!“

Тая сутрин — беше 6 август 1945 година и това трябва да се подчертае, светът ликуваше вече от победата, а смазаният звяр умираше от Берлин до Токио — един двайсет и пет годишен пилот, Клод Итърли^[2], летеше над Япония с разузнавателен самолет. Следваше го бомбардировач, който носеше една бомба от нов тип — дълга три метра и тежка 4 тона, кръстена от американската армия Little boy — момченцето. Оцелелите в Хирошима ще нарекат по-късно тази бомба „пика-дон“ — светлина и шум. В осем часа и петнайсет минути Итърли се намира точно над Хирошима. Той дава на бомбардировача заповед да хвърли Little boy. В осем часа и шестнайсет минути Хирошима е заличена от лицето на земята.

Като награда за своите заслуги Итърли получава „Distinguished Flying Cross“ — едно от най-високите отличия в американската въздушна армия. Едва по-късно той осъзнава катаклизма, който бе предизвикал. Заболял от тежко умствено разстройство, днес Итърли се лекува в болницата на ветераните от войната в Уако, щата Тексас.^[3]

Следователно в победоносната битка при Хирошима американците дадоха една жертва. „В продължение на петнайсет години — каза преди известно време Итърли — споменът за Хирошима не ме оставяше да спя“. Медицинските служби на американската армия се грижат почтително за него. Той олицетворява съвестта на цял народ. От японска страна жертвите според най-достоверни оценки за шестдесет секунди са седемдесет и осем хиляди убити, петдесет и девет хиляди четиристотин двадесет и пет ранени или изчезнали. Но работата не е само в цифрите. По-добре е да чуем Юка, хубавата малка японка, която ни говори чрез гласа на Едита Морис. Тя е била там, присъствувала е на спектакъла „шум и светлина“ и ненавижда статистиката: „... около мен е пълно с хора, които тичат, тичат... Те ме преследват с почернелите си лица, с разкъсаните си меса... Момичето с обгорялото лице, мъжът, който носи жена си на гръб... Учениците, коленичили в кръг — всички мъртви. Ето и кучето, чиито лапи са се залепили в разтопения асфалт. Това ще се случи и с нас, ако не тичаме бързо. Ще се опечем живи... Далеч пред себе си виждам брега на реката и някакви неясни сенки, които скачат във водата. Като горящи факли, жени с пламнали коси се хвърлят от брега...“

Двадесет хиляди души, според Юка, почиват на дъното на реката. Юка и нейната сестра Охатцу продължават и днес да оставят цветя върху повърхността на водата. Те завързват с връвчици за брега своите букети на същото място, където се е удавила тяхната майка. Реката е единственият гроб в Хирошима, върху който могат да се поставят цветя.

Видях как гробниците на Берлин, приготвени набързо в обществените градини сред овъглените развалини на града, бяха обсипани с цветя в деня на една следвоенна задушница. Истината ме задължава да смятам младите германски жени, преживели фосфорните бомбардировки в Кьолн или в Хамбург, за сестри по нещастие на Охатцу и Юка. Но това, което младите жени казват днес в целия свят, не е: „Никога вече Хамбург, никога вече Кьолн“, а „НИКОГА ВЕЧЕ ХИРОШИМА!“

Защо е така? Войната в Хамбург е — бих казал — завинаги свършена. Напролет младите жени с малки бели шапки се разхождат в своите открити „Мерцедеси“ край бреговете на Алстер; лете се качват

със смях на ферибота за Швеция; през зимата раждат без мъки в клиники от стъкло. В Хирошима войната продължава в най-лошия си вид вече петнайсет години. Атомната война — научаваме от Едита Морис — е създала там нов вид човешки същества — радиоактивни хора. Това са оцелелите в Хирошима, „преживелите“. Привидно те са като вас, като мен: една глава, две ръце, два крака. Ако нямаха, разбира се, под своите кимона дълбоки белези, рани, които ръфат техните рамена и гърбове! Ако не им липсваха например уши, погълнати от радиацията, сякаш са откъснати от звяр, от някакъв вид бяла мечка, лакома за човешки уши! Ако техният разум не е спрял внезапно, както всички часовници в Хирошима, в осем и петнайсет сутринта на 6 август 1945! Ако не са повалени изведнъж от една тайнствена болест, която гризе ръцете, подува лицето, напуква устните и умъртвява пред очите на безпомощните лекари!

Но това не е най-страшно. Страшното е, че тези радиоактивни същества, мъжете и жените на Хирошима, не знаят, не могат никога да знаят каква порода човешки животни, какви чудовища ще родят. Японските учени направиха ужасяващи открития. Един от тях, доктор Домото, обяснява на Едита Морис със своя патетичен език:

„... след седмица рибата имала вече две глави и четири очи. Същото може да се случи и с децата, преди да се родят, ако майката е била облъчена, или по-вероятно — с децата на тези деца. Един облъчен човек никога не може да бъде сигурен дали внуците му няма да изглеждат като... като тази ужасна риба...“

Такава е Хирошима петнайсет години след войната. Едита Морис е поискала да покаже как все още се опитват да живеят Юка и нейната сестра Охатцу, оцелелите в Хирошима. Тя не обвинява и не осъжда никого. Тя пита само с най-прости думи как е успяла коварната бомба да замърси кръвта, да оскверни душата и утробата на нежната малка Охатцу.

Как ли? Мисля, че американските учени, които създадоха бомбата в своите тайни лаборатории в Лос Аламос, военните, които я изпробваха при пълна безопасност за себе си в пустинята на Ню Мексико, знаеха много добре как. Знаеше го, мисля, и оня пастор, който един час преди зловещия миг благослови на летището в Тинан самолета за Хирошима и се помоли публично за успеха на нападението. Знаеше го съвсем сигурно и президентът Труман, който

направи малко по-късно поразителната декларация: „Ние заложихме два милиарда долара за най-сензационното научно откритие в историята — и спечелихме.“

Те знаят как. Знаят защо. Но никога не пожелаха да отговорят на простия въпрос на Охатцу. Германският журналист Роберт Юнг разкри неотдавна, че още от 1945 година окупационните войски установяват в Япония най-строга цензура. Всеки намек за атомната бомба се е преследвал не само във вестниците, в радиото, в книгите, но дори — и преди всичко — в научните издания. През октомври и ноември 1945 година специални отряди от американската армия конфискуват анатомическите препарати, които някои японски учени успяват да направят с фрагменти от телесни тъкани на атомните жертви. Всеки, който чрез своите търсения и анализи „нанася вреда на окупационните сили“, се наказва от военен съд. Професор Цузуки протестира: „В момента, когато в Хирошима и Нагасаки умират хора от една нова болест, «болестта на атомната бомба», чиято загадка ние още не сме открили... непростимо е да се забраняват работите и публикациите, които третират научни въпроси от медицински характер.“ Но в същото време службите на американската отбрана организират най-систематичната анкета, позната някога в историята на медицината. Финансирана от Комисията по атомна енергия, натоварена освен това със задачата да усъвършенствува непрекъснато ядреното въоръжаване на Съединените щати, анкетата, обхванала повече от 70 000 души, е имала за цел да изучи системно медицинските и биологическите ефекти на радиоактивността. „Тези проучвания — пише министърът на отбраната Джеймс Форестал — са от изключителна важност за Съединените щати.“ Хирошима и Нагасаки бързо се превръщат в градове лаборатории за американските военни комисии, но американските военни комисии, но американското правителство не отпуска нито един долар за лекуване на японските жертви на бомбата. Единствените истински клиники в Хирошима се дължат изключително на частни инициативи и читателите на тази книга навярно с радост ще узнаят, че край бреговете на Отха днес се издига Дом за лечение и почивка за жертвите на бомбата, който се нарича „Фондация Морис“. Да, Морис, както Едита Морис, както Айра Морис, нейният съпруг, благородният и боеви американски писател. И съвсем естествено е да си зададем въпрос: дали Охатцу, Юка, Фумио, дали всички други

облъчени в Хирошима не са станали жертва преди всичко на една ужасяващо безполезна военна операция, на един гигантски и чудовищен научен експеримент, организиран и извършен злодейски в един невероятен рефлекс за дългосрочна самозащита.

Както и да е, всеобщото порицание смути престъпния „успех“ на политиците, учените, военните. У Юка, оцелялата сред хиляди други малка японка, която ни говори в тая книга с патетичния глас на Едита Морис, няма нито зла памет, нито омраза, нито отчаяние. Но народите от целия свят са с нея, когато тя призовава в паметта си почернялото лице и обхванатите в пламъци коси на своята майка на брега на реката, където е изчезнала в онова утро, и извиква страстно: „Кълна се, че ще дам остатъка от живота си, за да не се повтори този ужас!“

Никога, никога вече Хирошима!

Морис Понс

---

[1] Ален Рене — френски кинорежисьор, създател на филма „Хирошима, моя любов“. ↑

[2] Всъщност на 27 — Итърли е роден на 2 октомври 1918 г. — Бел. ladyofthesea ↑

[3] Итърли умира на 1 юли 1978 г.; в действителност не е получил „Distinguished Flying Cross“. За корекция на разпространените заблуди около него и повече данни виж http://en.wikipedia.org/wiki/Claude_Eatherly. — Бел. ladyofthesea ↑

1

Боже мой, часът е вече пет! Как лети времето! Няма да успея да наглася фусума^[1], нито да довърша покривката, преди да дойде нашият нов наемател. А не ми се иска да разочаровам този приятен млад човек. Ако му хареса тук, той би могъл да ни препоръча на своите приятели в Токио. И може би... може би ще настъпят добри дни и за нас! (Скъпа госпожо Червенушке, не пейте така силно в клетката си! Разсейвайте ме, мила, отвличайте ме от моите мисли.)

Дали на нашия американски гост ще му харесат възглавница, напълнена с оризова слама, и легло на пода? Е, ще трябва да се примири! А сега да се заема с моята покривка, стига съм се бавила. Материята е изумителна — спаначено зелена с оранжеви клонки. Съвсем модерна! Виждал ли е някой оранжево клонче? Тъкмо това я прави така модерна и особена.

Приятно е да седиш коленичила на пода и да шиеш, докато водата за чая ври на огъня до тебе! Обичам моята малка къща, обичам да се трудя в нея за моя съпруг, за моите пълнички весели деца, за моята нежна по-малка сестра. А сега, като трябва да се грижа и за наемател, ще работя от сутрин до вечер. Има ли нещо по-хубаво от това?

Като си помисля само, че заради младата ми сестра едва не загубихме този ценен гост! (Сега пък какво има, госпожо Червенушке? Току-що ви дадох лист от салата. А, избутали сте го от клетката? Така ли, лоша госпожо Червенушке? Почакайте, ще го вдигна. Щастие е, че краката ми са така леки, нали? Ставам, коленича — ставам, коленича, по сто пъти на ден. Ето ви листа. А сега ще ме оставите да шия на спокойствие, нали?)

Докъде бях стигнала? Ах, да, мислех си за моя наемател американец и за Охатцу. Стояхме с малката ми сестра до нашата бамбукова врата и бърбяхме, когато това високо момче с разрошена руса коса се спря да ни пита за пътя. Беше облечено с тесни стари панталони и избеляла синя памучна фланела. Очите му — сини като

фланелата — бяха хубави. И гласът му беше приятен. Като говореше, не крещеше, както повечето чужденци. Неучтива в случая се показа сестра ми.

— Ще смажете с обувката си този щурец, сър!

Тя се усмихна, трябва да призная — усмихна се, но трепереше от гняв (Охатцу мрази хората от Запада), после грабна зеленото насекомо и изтича с него към къщата. За да залича впечатлението от гнева на сестра си, който тя не успя да прикрие, предложих на младия чужденец да му помогна.

— Навярно бих могла да ви упътя, сър?

Но той не сваляше очи от Охатцу. Беше висок като върлина и имаше врат на жираф. В случая това беше много удобно, защото му помогна да проследи красивата Охатцу, докато тя прекоси градината с развято кимоно.

— Моля ви, извинете младата ми сестра. Тя толкова обича... щурците.

Това прозвуча фалшиво, направо глупаво, но не можех да обясня на един чужденец, при това американец, тъжната причина, поради която Охатцу така силно обича всяко живо същество, дори и щурците.

— Дявол да го вземе, това хубаво момиче е ваша сестра? Много е красива! — възкликна чужденецът.

Бузите му пламнаха — навярно помисли, че е казал нещо нередно, и се изненада, когато аз се изсмях. Всичко беше толкова смешно — и зеленият подскачащ щурец, и поруменелият американец, и ядосаната Охатцу. Но си припомних, че трябва да се държа прилично, сложих ръка на устата си и успях да се овладеея.

— Знаете ли, оставих куфара си в „Ню Хирошима“ и дявол да ме вземе, ако мога да намеря отново хотела — обясни ми чужденецът. — Свети великомъченици! Не ми е ясно как се оправяте в тоя град!

Отново трябваше да сподавя смеха си. Природата ме е създала да се смея — имам кръгло лице, леко извити нагоре устни и трапчинки на бузите си. Всичко ми се струва смешно. И тези „свети великомъченици“ (какво ли може да означава?), и това, че чужденците винаги се губят в нашата страна, където улиците нямат имена, а къщите — номера. Американецът също изглеждаше развеселен.

— В Токио загубих повече време да търся адреси, отколкото да върша работа — каза ми той с открита усмивка и пак се изчерви,

навярно задето си бе позволил да критикува моята страна.

Колко е чувствителен въпреки високия си ръст и колко нежно трябва да е сърцето му! Побързах да успокоя приятния чужденец:

— И аз съм била в Токио, та разбирам какво искате да кажете, сър.

— Наистина ли? Тогава научете ме как да се оправям тук.

(О, проклет чайник, тъкмо сега ли намери да завриш? Мислите ми са толкова забавни. Аз обичам да си припомням дума по дума и стъпка по стъпка всичко, което съм правила през деня, и не ми е приятно да ме разсейват. Нали те свалих от огъня? Защо продължаваш да мърмориш? Защо заливаш с вряла вода ръцете ми? Остави ме вече да шия покривката, моля те!)

Загубих нишката на мисълта си. Няма значение. Накратко казано, младият чужденец реши да се откаже от стаята, която бе запазил в хотела, и да дойде да живее у нас (деликатно му намекнах, че имам стая за даване под наем). Така се зарадвах от мисълта за йените, които щях да припечеля, че отново се разсмях. Продължихме да бъбрим приятно и за няколко минути научих всичко за тоя млад човек. Изпратен бил по работа в Япония от някакво параходно дружество в Сиатъл. Неговият втори баща бил съдружник в това дружество и ето как Сам-сан^[2] се „добрал“ до това пътуване, макар че беше толкова млад. Колко забавно! От години мечтаел да посети Япония.

— В Сиатъл, моя роден град, познавах някога една малка японка — довери ми той. — Тохо Хамада беше най-красивото момиче в училището.

Докато говореше, младият американец не откъсваше очи от вратата, зад която бе изчезнала Охатцу. Съобразих веднага: Охатцу — Тохо Хамада. Ето защо искаше да се откаже от хубавия хотел „Ню Хирошима“.

— Всъщност не се познавах добре с момичето, за което ви говоря, ала винаги ще го помня. Тогава бях още хлапак, но струва ми се, бях влюбен в нея. Дори й посвещавах стихове — той се усмихна приятно. — В Токио не можах да видя нито една Тохо Хамада, макар че доста се оглеждах. Не искам да кажа, че там момичетата не са красиви, но...

Американецът погледна към нашата спокойна градина с единственото ѝ вишнево дърво и задрямалото езеро. Навярно мислеше,

че и градината на Тохо Хамада е такава.

— Дявол да го вземе, чудесно е, че ще живея у вас — възкликна той.

Аз се усмихнах и пригладих с ръка косите си, но веднага съжалих за това необмислено движение. Ръкавът на кимоното ми се смъкна и ръката ми за миг остана гола. Божичко, дали чужденецът е видял белезите ми? За щастие в този момент някой ме извика:

— Юка! Юка-сан!

— Извинете, сър.

— Казвам се Сам. Сам Уилоуби. Но това е много трудно. Наричайте ме просто Сам.

— Благодаря, сър. Сега трябва да вървя.

Застанала на улицата по-надолу от нас, старата Накано-сан продължаваше да ме вика и ние с чужденеца се обърнахме към нея. Колко странно! Изведнъж видях Накано-сан с неговите очи. Аз обичам Накано-сан и другата възрастна жена, която дели с нея колибата ѝ, но като ги погледнах с очите на чужденеца, разбрах колко повехнали и сиви изглеждаха. Видът им наистина беше жалък — като на много от хората, оцелели в Хирошима.

— По това време обикновено вода моите съседки в тоалета, поточно на едно празно място — обясних на американеца, който бързо отвърна поглед. (Колко странно реагират понякога чужденците!)

— Вижте... — започна той, но изведнъж спря, защото Охатцу се бе появила отново в нашата малка като носна кърпа градинка. Тя седна кротко на пейката под вишневото дърво. — А сега да вървя за куфара си — продължи той. — Ще бъде ли удобно да дойда в пет часа?

— Всяко време е удобно.

— Юка! Юка! — продължаваше да ме вика Накано-сан.

— О, трябва да бързам! Всичко ще бъде готово в пет. Ще наглася фусума и...

— Фусума?

Не, не можех да кажа на моя уважаем бъдещ гост, че имаме само две мънички стаи, една от които смятах да разделя с подвижен параван. Има много неща, които не искам нашият гост да узнае, защото те биха го възпрели да ни изпраща наематели, от които имаме такава нужда. Ще употребя всичкото си умение и такт да не разбере в какво семейство е дошъл да живее.

Тръгнах бързо, доколкото ми позволяваше дългото кимоно, като внимавах да не стъпя в някоя от дълбоките дупки, с които е осеяна нашата глуха, тясна и крива уличка. Мислех си дали младият чужденец ще свикне да живее тук дори при мисълта за Тохо Хамада. Ще понася ли оглушителните крясъци на децата и виковете на техните майки, когато разговарят помежду си от паянтовите къщи? Ще търпи ли миризмите, съскащите и драскащи улични котки? Преди да стигна до Накано-сан и старата Тамура-сан, аз се препънах в куп изгнила риба и едва не паднах в една локва. Старите жени ме хванаха за ръка и трите тръгнахме към празното място.

Обърнах се. Младият американец гледаше след нас с разширени от учудване очи. Погледът му беше прикован върху главите на моите две приятелки. Нищо чудно. Накано-сан и Тамура-сан нямаха коси! Нито един-единствен косъм. Като притиснах студените им старчески ръце към топлото си тяло (така много ги обичам), аз му се усмихнах и нашето малко трио зави зад ъгъла на улицата.

Готово. Последният шев. Какво има пак, госпожо Червенушке? Кимион ли искате? Почакайте, ще ви дам. Чувам тежки стъпки навън — не лекото потракване на японска гета^[3], а тежки и уверени западни стъпки. Това е моят наемател. Бързо, госпожо Червенушке, вземете си вашия кимион! Без превземки, мила! Господи, още не съм нагласила фусума!

---

[1] Фусум (яп.) — голям параван, който служи да се раздели стаята на две. ↑

[2] Сан (яп.) — вежлива прибавка към името при обръщение. ↑

[3] Гета (яп.) — сандали с дървена подметка. ↑

2

— Младият американец ще прекара няколко дни у нас, сестричке.

Така съобщих новината на Охатцу и тя страшно се ядоса. Разбира се, не каза нищо. Това би било немислимо за една по-малка сестра. Само изду бузите си като балон, както правят децата, когато са ядосани, и спря да диша, докато ѝ говорех. (Е, така беше по-добре, нали? Иначе заедно с дъха ѝ можеха да излязат и някои остри думи.)

— Ще се държиш любезно с него, нали, Охатцу? — продължих аз. — Ако му хареса тук, може да ни препоръча на други чужденци. След вечеря ще му правиш компания в градината, нали?

— Не обичам тези харо-сан.

— Бих искала да не употребяваш този глупав израз — посъветвах я аз, но после се усмихнах, защото и аз мислено наричах американците „харо-сан“, макар че това е глупаво. Всички тези думи, които се появиха след войната, са глупави. Вярно е, че американците обичат да казват „хелоу“, но това все още не е причина да ги наричаме „хелоу-сан“ или „харо-сан“ (тъй като ние не можем да произнасяме буквата „л“). — И да ги обичаш, и да не ги обичаш, надявам се да бъдеш любезна с него — напомних ѝ аз.

— Добре, ще бъда — отговори тя и аз се просълзих от срам.

Защото Охатцу разбра, че исках да използвам красотата ѝ като примамка! Ако не се обичахме тъй много, сигурно би ме намразила за това.

Както и да е, неприятният момент вече мина и аз отново седя на пода и шия спокойно, докато Охатцу разговаря с нашия наемател на пейката в градината. Нощта е тъмна, но нежната светлина на каменния фенер осветява лицата им. На дървената маса до тях стои малката каничка със саке. Охатцу внимателно пълни чашата на Сам-сан.

— Дозо^[1].

Всеки път, когато пълни чашата му, тя прошепва едно „моля“ и се покланя, като прегъва тънката си талия. Гласът на малката ми сестра

е нежен като диханието на моята червенушка, която спи в плетения си кафез до мене. През една цепнатина на вратата виждам как нашият наемател гледа Охатцу с възхищение. (Колко хубаво нещо са тези наши врати! Голямо удобство е, че се отварят и затварят така безшумно.) Сам-сан въздъхва.

— Защо въздишате, моля? — пита го загрижено Охатцу.

Надявам се, че младият харо-сан няма да се присмее на произношението й.

— Въздъгнах ли наистина? Просто от удоволствие — отвръща й нашият наемател.

Гласът му е приятен, топъл, откровен и изразява цялата му същност.

— Знаете ли, не бих искал да си отида оттук. Ще ми бъде мъчно да напусна Япония.

— Защо, моля? Харесвате Япония повече от Америка?

— Повече от Америка? — Русите му вежди се вдигат нагоре. — Шегувате ли се? Не бих искал да си отида, защото животът, който вода там, не ми харесва много.

Нашият наемател млъква и аз с учудване забелязвам напрегнатия израз, който се появява около устата му. Той никак не подхожда на гладкото му чело и замечтания поглед на раздалечените му очи. Когато заговаря отново, гласът му звучи остро:

— Работата, която получих в параходното дружество, не беше за мене. Да си кажа правото, убеди ме да я приема вторият ми баща. Истинският ми баща беше лекар в околностите на Сиатъл.

— Имате ли много работа във фирмата? Имате ли често „арубайт“? — учтиво пита Охатцу.

— Арубайт?

— Да, работите ли допълнително вечер, както правят всички в Япония? Думата идва от немското „arbeit“.

— Господи, не, разбира се — смее се Сам-сан. — Каква допълнителна работа след тежкия и еднообразен ден.

— Тогава — навярно вечер учите?

— Разбира се, не! — Младият американец е ужасен от тази мисъл. — Опитвам се да се забавлявам. Ако вечерта е хубава например, излизам с приятели, вземаме кола и тръгваме да се разхождаме.

— Къде?

— Как къде? Без определена цел. Където и да е. Просто се разхождаме. Понякога отиваме на кино, прием бира. Понякога излизаме с приятелки...

През процепа на вратата виждам, че Охатцу е объркана. Нищо чудно, и аз съм смутена. Харо-сан сигурно е забелязал това, защото не довършва разказа си за начина, по който се забавляват на Запад, и пита Охатцу как тя прекарва вечерите си. Когато му обяснява, че работи като телефонистка и почти винаги е заета, харо-сан на свой ред се учудва.

— Та вие сте прекалено крехка, за да работите нощем! — той се взира в Охатцу. — Знаете ли? Приличате на привидение с това бяло кимоно и белите теменуги в ръцете.

— Привидение ли? — Охатцу поглежда към цветята, които току-що е набрала от градината. (Каква грешка! Малката ми сестра не обича да се говори за привидения или за каквото и да е, свързано със смъртта.)

— Какво искате да кажете, моля? — пита тя с разтреперан глас.

— Просто, че сте така слаба и бледа, така неземна, като привидение — обяснява нашият гост и при светлината на звездите виждам лъчезарната усмивка на Охатцу. (Колко ли мрази този човек, щом му се усмихва така очарователно!)

Харо-сан взема погрешно омразата ѝ за приятелство и сяда поблизо до нея на пейката.

— Знаете ли, Охатцу-сан, името ви е наистина прекрасно — казва закачливо той. — Много ли японски момичета се наричат така?

Малката ми сестра му обяснява, че истинската Охатцу, чието име носи тя, е легендарно японско момиче, което се е самоубило от любов. За тази романтична и достойна постъпка я почитат от векове.

— Самоубила се от любов! Това е съвсем по японски — възкликва харо-сан. — Бихте ли постъпили и вие така, Охатцу? Бихте ли се самоубили от любов?

— Да, бих се самоубила — извиква страстно малката ми сестра.

Божичко! Притиснала чело до процепа на вратата, аз забелязвам възторжения израз на Охатцу. Какво може да се е случило? Тя има вид на влюбена. Не, просто е готова да се влюби, това е всичко. Тя чака

любовта, както зрелият плод очаква нетърпеливо да го откъснат в някое септемврийско утро.

Сдържам дъха си, изпълнена с тревога и радост.

Но харо-сан сигурно приема всичко това за кокетство. Виждам как докосва с пръст и повдига главичката на една бяла теменужка от букета на Охатцу, взира се в красивото цвете и пита тихо:

— Ще ми дадете ли това цвете за спомен, Охатцу-сан?

Нова грешка! Малката ми сестра поглежда наемателя ни така ужасено, сякаш е докоснал самото й сърце, а не листенцата на цветето. Тя дръпва букета и го притиска към гърдите си. Скача на крака (аз също скачам), затичва се към къщата и се сблъсква с мен в тъмното.

— Охатцу!

— Остави ме, моля ти се — възкликва тя.

Изтичва до стенния долап, измъква леглото си, тръшва го на пода и с плач се мушва под завивките.

Какво да правя? Моята леля Матцуи, възрастна и мъдра жена, винаги казва: когато си в затруднение, поднасяй още саке. То е оправяло безброй затруднения и ще оправи, докато свят светува.

Грабвам каничката със саке от съда с топлата вода и изтичвам в градината. Слагам сакето на масата (като се усмихвам, макар че си бях изгорила пръстите), бавно и учтиво казвам нещо най-обикновено — както леля Матцуи ме бе учила да се отнасям с почетни гости и особено с господата.

— Обичате ли да слушате песента на щурците в звездна нощ?

— Кажете, Юка-сан, разсърди ли ми се сестра ви?

Очевидно за харо-сан песента на щурците не се различава от бръмченето на шевна машина, а сиянието на звездите — от острата светлина на неоновите лампи. Положението е деликатно и аз трябва бързо да се справя с него. Може без време да загубим този ценен наемател. Когато някое от децата ми се сърди за нещо, пъхам в устата му бонбон, сега пъхам в силната ръка на харо-сан чаша със саке. Той я изпива машинално и аз незабавно я напълвам отново.

— Малката ми сестра е много чувствителна. Не бива да ѝ се сърдите.

— Да ѝ се сърдя ли? Та аз не ѝ се сърдя — поклаща глава харо-сан. — Дявол да го вземе, сигурен съм, че я обидих с нещо. Това стана, когато докоснах букета...

Нашият наемател се замисля и една бръчка прорязва челото му.

— Не, не, ме се тревожете — прекъсвам го аз, изтръпнала от ужас да не ме попита за букета на Охатцу. — Време беше да си ляга. Това е всичко. Както знаете, в Япония всички ставаме в зори, защото работим допълнително, за да... (божичко, едва не казах „за да се прехраним“) за да свържем двата края — ми хрумва изведнъж щастливото обяснение.

— Да, знам — смее се харо-сан, — „арубайт“! Имам късмет, че се нуждаете от „арубайт“, иначе нямаше да ме приемете да живея у вас и сега щях да седя сред тълпа туристи в оня модерен западен хотел. А не това търся аз в Япония. Интересувам се от хората, разбирате ли? Никакъв търговец не съм аз — засмива се пак Сам-сан, но напрегнатото изражение около устата му се появява отново.

Той седи, загледан в чашата със саке, върти я с ръка и бледото оризово вино се плиска вътре. За какво ли мисли, докато гледа в блещукащата пагода, нарисувана на дъното на чашата?

— Баща ми обикаляше околностите по четиринадесет часа на ден, за да лекува болни, които често нямаха с какво да му платят. Но това не беше важно за него. Интересуваха го хората. Предполагам, че затова обичаше толкова лекарската си професия.

— А вие никога ли не сте мислили да станете лекар?

— Разбира се, че съм мислил. Дори учих две години в медицинско училище. Но баща ми умря и... навярно много от пациентите не му бяха плащали. Когато майка ми се омъжи отново, вторият ми баща ми предложи тази канцеларска служба в параходното дружество. Работата не е лоша, но, дявол да го вземе, понякога си мисля, че трябваше да завърша и да стана лекар като баща си.

Сам-сан се мръщи, после се усмихва и продължава:

— Все пак има и нещо хубаво в тази работа — тя ме доведе в Япония. Сигурно трябваше да чакам до петдесет години, за да мога да дойда тука със собствени средства. Япония е точно такава, каквато си я представях — дори нещо повече.

Той протяга дългите си крака в избелели сини панталони и се обляга назад. Очите му оглеждат извития покрив на къщата ни, спират се върху лехата с бели теменуги, посадени от Охатцу, плъзгат се по старинния каменен фенер, който блещука в нощта.

— Да, точно както си представях — казва тихо той. — Езерцето, вишневото дърво. Всичко е прекрасно. Знаете ли, не мога да повярвам, че на това място преди четиринадесет години е паднала атомна бомба. И вие с Охатцу сте били тук, когато се е случило това! Имали сте голям късмет.

— О, да, имахме ужасен късмет.

Сам-сан бързо вдига очи. Дали не е доловил в гласа ми нещо, което го е развълнувало? Но аз съм добре школувана. Навеждам се усмихната към него и харо-сан вижда при светлината на звездите само лицето на една щастлива млада жена, която е имала ужасен късмет.

---

[1] Дозо (яп.) — моля. ↑

3

Колко са красиви тези малки рибки, кръстосани върху белия ориз! Бях донесла обета на Фумио в една лакирана кутия, бях свалила капака и се възхищавах на красиво нареденото ядене. Нямах какво друго да правя, докато го чаках да свърши разговора с шефа си. (През прозореца на кантората ги виждам как разговарят.) Коленичила върху сламена рогозка, аз се приготвям да чакам дълго. Странно, но изведнъж ми идва на ум мисълта, че повече време съм прекарала да чакам Фумио, отколкото да се радвам на компанията му. Какво да се прави, това е съдбата на милиони млади японски съпруги от военното и следвоенното поколение.

Гаражът е място, където може да ти се замае главата. Шумно, мирише на бензин, става течение, но затворя ли си очите, аз се връщам в моя свят — свят, в който сълзите и смехът, колкото и да е странно, вървят ръка за ръка. Забравям това, което ме заобикаля, и съм готова да чакам с часове, ако е необходимо. Боже мой, та нима не съм чакала Фумио с дни, когато го взеха в армията? Докато беше в казармата, му разрешавах да се среща всяка неделя на железопътната гара в Хирошима, като десетките — не, като стотиците млади съпружески двойки. Помня...

— Да ви донеса ли един вестник, Накамура-сан?

Това е главният механик, който е много любезен с мен както винаги. Но аз се покланям ниско и моля Комако-сан да не се безпокои. Докъде бях стигнала? Съжалявам, че ме прекъсна! Да, до гарата. Помня колко мъчно ми ставаше за Фумио, когато го виждах с онези огромни войнишки ботуши. Бяха толкова големи, че той можеше спокойно да си пъхне двата крака в единия от тях. Очите ми се напълваха със сълзи, но веднага избухвах в смях, защото природата ми е такава. Когато го попитах защо не си намери други ботуши, Фумио ми отговори:

— В армията не гледат ботушите да отговарят на краката, а краката — на ботушите.

Колко се смяхме тогава! После Фумио отново се връщаше в казармата.

Дан. Дан. Дан.

Часовникът на гаража забръмча и удари три пъти. За какво ли могат да говорят толкова дълго двамата мъже в малката канцелария на Фумио? Два наскоро боядисани камиона излизат от външния двор, но техният собственик, шефът на Фумио, не се сеца да последва примера им. Това дебело кречетало ще измъчи съпруга ми с приказките си.

Колко бледен изглежда Фумио! Дали не си внушавам, че днес изглежда по-пепеляв от вчера? Че вчера имаше по-изморен вид, отколкото онзи ден? Не бива да се притеснявам. Ще стане както през войната — тогава непрекъснато помятах. Започнах да раждам деца едва когато животът стана нормален или поне изглеждаше нормален. Сърцето ми отново се свива и аз загрижено се обръщам към главния механик.

— Закуси ли добре съпругът ми тази сутрин, Комако-сан? Изяде ли всичката си бобена чорба?

Комако-сан, тръгнал към канцеларията на Фумио с куп листове в ръка, спира, но не отговаря на въпроса ми. Аз му се усмихвам весело (хората, особено жените, казва Конфуций, не бива да обременяват никого с личните си грижи) и се опитвам да измъкна нещо:

— Похапна, нали? Малко ориз, малко супа?

Главата на Комако-сан се поклаща като махалото на часовник.

— В гаража е много шумно и нашият счетоводител не може да спи добре през нощта, затова сутрин няма апетит.

Главният механик ми говори учтиво, закрил с ръка устата си. Облечен е по западна мода — кожено яке, американско кепе, но маниерите му са чисто японски. Това ме радва. (Не мога да се освободя от чувството, че нашите японски маниери са по-съвършени от всички други, макар че моят приятел^[1], който ме научи да говоря английски, се бе опитал да ми обясни, че те не са по-съвършени, а просто по-различни. Глупаво е да се говори за превъзходство, казваше моят приятел, който бе пътувал много.)

Комако-сан се покланя ниско.

— Не е моя работа да се месея — продължава той все още с ръка на устата, — но вашият съпруг не бива да прекарва толкова нощи в

канцеларията си. Знам, че има много работа, която трябва да свърши. Знам, че вече не може да работи така бързо. И все пак...

О, ако беше така! Ако Фумио оставаше да спи в канцеларията си, защото има много работа. За съжаление това не беше вярно. Моят съпруг е прилежен и съвестен чиновник — кой японец не е? — но не усърдието го караше да прекарва толкова често нощите в тази душна стаичка.

Аз знам, но по-скоро бих умряла, отколкото да призная, че истинската причина е нарастващата му неспособност да ме дарява с любов. Не „арубайт“, а това странно безсилие, чиято причина той не иска да узнае, го кара да не се връща нощем.

Божичко, в какво ужасно положение сме и двамата! Да нямах поне такава нужда от ласки.

А, дебеланкото най-после излиза. Отива си. Не, разколебава се. Изважда от претъпканата чанта някакви измачкани книжа и се връща в канцеларията на съпруга ми, а Фумио се кланя и се усмихва, кланя се и се усмихва и тайно бърше потта, избила по хлътналите му слепоочия. Ние живеем с постоянния страх да не си загуби работата — нещастие, за което не смеем дори да мислим. Моят мъж стои и слуша почтително, а аз затварям очи и се приготвям да чакам още дълго.

Защо тези големи „биг шотс“^[2] обичат винаги да философствуват и да държат подчинените си на тръни, докато се наслаждават на собствения си глас. Японският брас^[3] (тази забавна дума, както и „биг шот“, научих от американските филми) цели четири години принуждаваше Фумио да му стои мирно. Същото правеше и директорът, когато младият ми съпруг постъпи за първи път на работа в една банка.

Как негодувах тогава! Смирено чаках Фумио пред банката, но вътрешно кипях от гняв. Подобно на хиляди японски младежи Фумио не бе успял поради войната да завърши образованието си и да получи диплома, с която да си осигури почтена професия като баща си. Той беше от тези млади японци, които не бяха имали късмет и не бяха успели да си намерят подходящи ботуши. Макар че бракът ни бе уреден според обичая от сватовници, аз дълбоко ценя Фумио за героизма, с който посреща негодите в скромния си живот. Той притежава ненакърнима вътрешна гордост и тъкмо тя го прави достоен за уважение човек. Скачам от мястото си.

— Един посетител — харо-сан — ви търси навън — съобщава ми Комако-сан с ръка на устата.

— Чужденец? — възкликвам с престорена изненада аз.

Естествено не съм казала на Комако-сан, че имаме наемател чужденец — в Хирошима това не би се приело добре. Фактът, че изобщо сме взели наемател, би показал на главния механик, че очакваме лоши дни. Комако-сан може да се изпусне пред шефа и какво ще стане тогава?

— Хелоу, Юка-сан!

Този харо-сан! Не мога да свикна с неговите безцеремонни маниери, а не бива да показвам, че те ме смущават. „В Италия се дръж като италианците“ — съветваше ме моят приятел, с когото учех английски. Щом общувам с този млад американец, трябва да се държа като американка.

— Хелоу, Сам! — възкликвам и аз.

— Идвам направо от срещата с мистър Ямамото — обяснява харо-сан и бърше челото си със снежнобяла кърпа.

Днес е с костюм на сини и бели райета и изглежда по-спретнат. Дори косата му е вчесана.

— Дявол да го вземе! — възкликва той. — Не обичам търговията, а и тя не ме обича. Тоя хитрец Ямамото не можеш го излъга — както и втория ми баща в Сиатъл...

Той млъква и се оглежда наоколо. Очевидно иска да смени темата.

— Хубава колекция от стари таратайки имат в този гараж, а, Юка-сан? — провиква се весело той.

Аз прихвам. Чудесно е, че имам с кого да се посмея.

— Да, едва ли биха спечелили първо място в състезание — съгласявам се аз. — Но още не сте видели най-достойната. Тя си стои в двора и ние я наричаме „Почтения Паток“, защото се клатушка. Понякога шефът на Фумио ни разрешава да излизаме с нея на разходка.

Изведнъж ми хрумва една мисъл и бързам да я изкажа. Времето е пари, особено в този случай.

— Защо не останете до неделя, за да дойдете с нас в Миаджима? Тогава е празникът на вишните. Всички ще бъдат там.

Но Сам-сан поклаща глава.

— За съжаление — не и аз. Имам още няколко срещи, работата ми свършва и няма какво повече да ме задържа в Хирошима. Бих искал да поразгледам Нара и Киото, преди да се върна у дома.

— О, чудесно — казвам аз и се усмихвам весело, за да прикрия разочарованието си.

Едър, пълен човек с вид на борец минава тежко край нас и ми кима леко с глава по западен маниер. Най-последно!

— Съпругът ми е вече сам. Елате в канцеларията му да ви запозная.

Но къде ли е Фумио? Неговата канцелария е всъщност един коридор, осветен от мъничък прозорец, който гледа към тъмния двор. Освен походното легло в стаята има най-различни вехтории от гаража — купища автомобилни гуми, въжета, бидони за бензин — и в първия миг не виждам съпруга си. А, ето го! Застанал е в другия край на мрачната стаичка под мъничкия прозорец и гледа нещо, което държи в ръка. Какво ли е? Може би чете писмо или някаква фактура, оставена от Дебеланкото?

Закривам устата си с ръка. Фумио не разглежда нито фактура, нито някаква сметка — а собствения си врат! С джобно огледалце в ръка той толкова съсредоточено разглежда лявата страна на врата си, че не ни забелязва, когато влизаме.

Кашлям леко. Фумио се обръща и в този миг виждам, че лицето му е изкривено от безпокойство и очите му гледат уплашено. Но той се овладява веднага. (Скъпи Фумио, гордея се с тебе!) Когато поздравява младия ни наемател, изразът на лицето му е спокоен и приветлив както обикновено. Подавам на съпруга си кутията с обед, но той я оставя разсеяно на масата до сандъче с автомобилни свещи. Изведнъж ме обзема желание по-скоро да изведе от стаята нашия наемател. Всичко е толкова очебийно — и огледалцето, и ненужният обед.

— Елате, Сам-сан, искам да ви покажа „Почтения Паток“ — възкликвам аз, доволна, че той е чужденец и внезапните промени в разговора няма да му се сторят подозрителни.

Толкова съм разстроена, че забравям всякакво приличие и излизам от стаята преди двамата млади мъже.

Покритият с прах стар „Буик“ е пълен с пътници. Аз вдигам „шофьора“ на ръце, целувам пълните му бузки, после го оставям на

земята и лекичко го побутвам по врата, за да му напомня, че трябва да се поклони.

— Това е Тадео, Сам-сан, а това — сестра му — обяснявам аз и кимам към малката ми дъщеря, седнала на задната седалка.

— Приятно ми е — провиква се Сам-сан и несръчно се покланя по японски. — А останалата половин дузина, и те ли са ваши?

— Не, приятелчета.

Всички се разсмиваме, дори Фумио, и това разтапя леда между двамата мъже. Децата ми — о, те са най-прекрасните деца на света, в това съм сигурна! — са облечени с червени кимона, на които е нарисуван Мики Маус. Сам-сан скача в колата (както в западните филми — толкова ми харесва това!) и от старата, изпокъсана възглавница се вдига цял облак прах. Той кашля и се смее. Колко е весело!

Все още се смее, когато... Божичко, Фумио отново разглежда врата си! Той се е настанил на шофьорското място и крадешком се поглежда в огледалцето на колата. Очите му пак гледат ужасено. Това трае само миг, но някакви ледени пръсти сграбчват сърцето ми. Раменете ми се отпускат. Чувствувам, че се задушavam и отварям уста, за да поема въздух.

— Хайде да се поразвлечем — предлага харо-сан и аз се питам дали не е забелязал нищо, или — тази мисъл ме тревожи — е забелязал твърде много.

— Хайде да се разходим! Всички! — продължава той. — Ако ще вървим на празника на вишните в неделя, няма да е лошо да изпробваме старата таратайка.

Той казва това ей така, съвсем просто, без дори да се усмихне. Колко е чувствителен този млад чужденец, колко е тактичен! Почувствувал е желанието ми да го задържа по-дълго у нас и въпреки това си дава вид, че всичко е така весело, както аз искам да му внуша. Какъв красив жест! Никога няма да го забравя.

Всичко става така бързо — както във филмите. Настаняват ме на задната седалка и преди да разбере какво става, Фумио подкарва колата. Младият американец се навежда през прозореца на „Почтения Паток“, който вече се клатушка към улицата.

— Сайонара^[4], деца — провиква се той.

Разрошените му руси коси блестят на слънцето. У него блика живот. Децата, струпани около главния механик, му махат в отговор. Махат всички — дори рисуваният Мики Маус от кимоната на Тадео и Мичико. Животът невинаги е много весел и затова избирам за децата си дрехи с весели рисунки. А мишлето на Дисней-сан е толкова безгрижно и весело малко същество, нали?

---

[1] Преводаческа неточност — английските съществителни нямат родови окончания, затова при имената, обозначаващи хора, родът трябва да личи от контекста; по-нататък в книгата се споменава, че „приятелят“ се нарича Кейко, а това име в Япония се дава само на жени. — Бел. ladyofthesea ↑

[2] Big shot (англ.) — влиятелен човек в деловия свят. ↑

[3] Brass (англ.) — буквално „месинг“, „пиринч“; синоним на „началник/офицер“ в американския войнишки жаргон. ↑

[4] Сайонара (яп.) — довиждане. ↑

Кой би могъл да допусне, че така неочаквано ще ми се случи подобна радост? Наистина не заслужавам това чудесно пътуване, предложено без всякакъв повод.

Отпускам се удобно на прашната тапицирана облегалка, а нашата стара „таратайка“, управлявана от Фумио, подскача и си пробива път из все още непавираните улици в новопостроената част на Хирошима.

Какво движение в този обеден час! Хората излизат от канцелариите, за да хапнат нещо, или бързат обратно с изпразнените кутии за храна под мишница. Ужасна блъсканица! При един завой едва не блъсваме две млади момичета, които притичват през улицата. Стигнали на безопасно място, те започват да се кискат и аз им махам приятелски с ръка, а очите ми гледат със завист модерната материя, от която са ушити новите им пролетни кимона. В главата ми се промъква неприятна мисъл, като малко камъче, влязло в обувката. Какво ще облека в неделя за празника на вишните в Миаджима?

Преди да узная, че и Сам-сан ще дойде с нас, смятах да си сложа зелената западна дреха, която ми бе изпратил от Токио моят приятел, с когото учех английски. За нещастие тя беше с къси ръкави! Кейко, моят приятел, сигурно бе забравил това, което аз няма никога да забравя — предателските белези по ръката ми. Цялото ми удоволствие ще се помрачи, ако трябва да открия тези омразни следи, които кимоното ми скрива обикновено.

Отхвърлям решително от главата си тази мисъл, като си казвам, че външният ми вид няма никакво значение. Вече съм тридесет и една годишна, омъжена и майка на две деца. Важно е как ще изглежда Охатцу и аз ще се постарая да бъде хубава пред харо-сан. Изведнъж ми хрумва нещо. Защо да не заложа сребърните си игли за коса, да купя плат и да помоля шивачката ни, Фукуда-сан, да ушие набързо едно кимono за малката ми сестра? Фукуда-сан е наша съседка, има много добри чувства към нас и съм сигурна, че ще ни обслужи.

— За какво мислите, Юка-сан?

Сам-сан се обръща усмихнат към мен от предната седалка. Усмихвам му се и аз, без да му отговоря, разбира се. Представете си — да му разкрия мислите си! За нищо на света!

Като дете имах навика да казвам всичко, което ми дойдеше на ум, но когато станах на шест години, мама — сан ме научи как да се държа. Не знам кое е по-хубаво — да казваш всичко, както правят хората на Запад, или да преглъщаш? Човек, който говори много, губи достойнството си, но ако преглъща чувствата си, понякога получава ужасни болки в стомаха.

Какво става с нашия моторизиран „Паток“, полудя ли? Клатушка се така бързо, че едва не задминаваме един колоездач. Фумио се обръща и ми се усмихва скромно, но тържествуващо. Милият Фумио! Здравите му бели зъби блясват на слънцето и той изглежда също така „мъжествен“, както Сам-сан. Зарадвана, аз си казвам, че всичко ще се оправя.

— Къде отиваме? — пита чужденецът. — Не съм видял още нищо от Хирошима. Тия момчета от параходното дружество ми отнеха цялата сутрин. Градът изглежда построен наново, както Токио. — Той се оглежда наоколо. — Чудесна работа сте свършили след войната.

— О, да — бързо отговарям аз. — Всичко е възстановено. Всичко е ново.

В никакъв случай не искам харо-сан да узнае, че старата Хирошима все още съществува. Нашият град израсна от пепелта и старото население, обгорено и съсипано, все още живее в бедняшките квартали, които малко чужденци са видели.

Фумио не знае английски, но е схванал смисъла на казаното от Сам-сан. Без да обръща глава, той посочва с пръст задния джоб на колата. Изваждам един изпокъсан туристически пътеводител и започвам да чета:

— „... Хирошима е разположена в делтата, където петте ръкава на река Отха се вливат в Японско море.“ Чувате ли добре, Сам-сан? — викам силно аз, за да надвия шума от уличното движение.

— Снабдете се с мегафон — отговаря той.

— „... До 6 август 1945 година Хирошима беше процъфтяващо морско пристанище с триста и шестдесет хиляди жители. Но в утрото на този ден големият град бе заличен от лицето на земята...“

Боже мой! Ролята на гид изисква повече, отколкото предполагах. В пътеводителя се казва, че за една-единствена минута, между 8 и 15 и 8 и 16, шестдесет хиляди къщи се превърнали в пепел, сто хиляди души били изгорени или убити. Мразя статистиката! Зад всяка цифра сякаш виждам изкривени от болка човешки лица.

Спирам да чета.

— Много е шумно, за да чета на глас — лъжа аз. — Можете да го разгледате, като се върнем у дома.

Слава богу, измъкнах се! Пъхам книжката обратно в скъсания джоб на колата, но преди да успея да се отпусна на облегалката, се случва нова беда. Минаваме край музея на атомната бомба, пред който са се спрели два туристически автобуса. Туристи с фотокамери се трупат да видят нашата ужасна сбирка от реликви и снимки. За нещастие Сам-сан, без да знае какъв „музей“ е това, иска да спрем и да влезем вътре.

— По-добре ще е да дойдете сутрин — опитвам се да го разубедя аз. — Сега е страшно претъпкано.

Но американецът изглежда така разочарован, че нямам друг избор, освен да се подчиня на желанието му, макар че това би могло да помрачи настроението ни. Все пак Сам-сан е наш гост, нали?

— Спри, Фумио, дозо. Спри, моля ти се — прошепвам на японски.

Вместо да спре, нашият „Почтен Паток“ прави скок напред. Кракът на Фумио натиска газта и лицето му в огледалото изглежда мрачно. (Нищо чудно. Да влезеш в този музей, е все едно да отидеш на собствения си гроб — както казваме ние, преживелите бомбардировката). С оглушително дрънчене и главоломна скорост нашият паток на колела се понася тежко към реката. Едва се сдържам да не извикам от страх. Ако съпругът ми не беше толкова против навика на западните жени да се обаждат постоянно, щях да го помоля да кара по-бавно. Сега само прехапвам устни и се хващам за седалката. Дрънкане, скърцане, трясък. Нашият стар паток завива внезапно встрани и тъкмо преди да стигне моста, се заковава на място. Всички изскачаме навън.

— Това се казва разходка — смее се харо-сан.

Тръгва бързо към предната част на колата, но Фумио вече е отворил капака и наднича вътре. Той ме поглежда с измъчен и

умоляващ поглед. „Отведи го настрана“ — чета молбата в очите му.

— Искате ли да видите реката, Сам-сан? — питам американеца и без да дочакам отговор, го повеждам към стръмния бряг. Подхлъзвам се, едва не падам (нарочно) и избухвам в силен смях, за да покажа, че всичко е наред. Ако Сам-сан беше японец, щеше да изтълкува веселостта ми правилно и щеше да се засмее още по-силно от мен. Но той само поглежда озадачено Фумио, който човърка мотора.

— Не проумявам — казва той. — Какво стана с този човек? Защо караше така? Защо не иска да му помогна? Нищо не разбирам.

— Не се безпокойте, Сам-сан.

Почти машинално продължавам да се преструвам на весела. Излишно е да обяснявам, че на първия му въпрос не можех да отговоря. Колкото до втория, нима американецът не разбира, че Фумио е загубил самообладание? С бясното си каране бе причинил авария и сега се чувства виновен. Дори един чужденец би трябвало да разбере това.

— Погледнете! Не са ли красиви тези момичета в реката? — възкликвам аз, защото мъжете са също като децата — забравят всичко в момента, в който им покажеш нещо ново.

Харо-сан все още се мръщи, но щом погледът му се спира на лодката, изразът му се смекчава. Три млади момичета, нежни и свежи като листенцата на цветете, са коленичили на сламената рогозка в лодката и пеят някаква тъжна песничка, акомпанирани от самисен^[1].

— Защо всичките са облечени еднакво? — пита ме Сам-сан.

— Защото са сирачета. Това е униформата на сиропиталището — отговарям аз с надежда, че моят наемател няма да задава повече такива неудобни въпроси, макар че в Хирошима твърде много неща ни карат да се чувстваме неудобно.

— Какво търси този букет в реката, Юка-сан?

— Букет ли? — Лицето ми окаменява. — Това са увехнали цветя, които някой е хвърлил във водата — обяснявам аз, но Сам-сан не откъсва очи от тях.

Той продължава да се взира в букета от бели теменуги, полюшван от сребристите вълни. Брадичката му се издава напред и изразява упоритост, така неподходяща за момента.

— Имате грешка — казва накрая той. — Това е истински букет! Не виждате ли, че стъблата са свързани със зелен конец? — Брадичката

му се издава още повече. — Готов съм да се обзаложа на каквото искате, че някой нарочно е оставил букета и го е прикрепил зад този голям камък.

Той ме поглежда изпитателно, но аз срещам погледа му с равнодушие. Момичетата в лодката минават край нас. Забелязало плуващия букет, момичето, което гребе, вдига веслата, за да не го закачи. Капчици вода, като блестящи сълзи, оросяват цветята. Гласовете на момичетата стават по-тихи и песните — още по-тъжни.

— Хей! — извиква изведнъж американецът. — Какво става с Фумио?

Обръщам се и виждам Фумио, отпуснат безсилно върху отворения капак на колата. Обезумяла, аз се изкачвам по брега на реката.

— Фумио, какво ти е? — викам аз. — Кажи ми!

Нашият наемател вече е успял да прихване с ръце Фумио с оная характерна за чужденците решителност, от която толкова се възхищавам. Настанява го на стъпалото на стария „Буик“.

— Намокрете носната ми кърпа в реката, Юка-сан. По-бързо!

Спускам се по наклона, за да намокря голямата кърпа на чужденеца, и се възхищавам от умението му да се справя с всякакви положения. Той е истински човек и изпитва дълбоко съчувствие към изпадналите в беда. Тази мисъл преминава само за миг в съзнанието ми и когато се изкачвам обратно към колата, цялата треперя. „Нима е това?“ Този въпрос ме разтърсва. Не, не! Всичко е от внезапната майска горещина, от усилията на Фумио да поправи този проклет стар мотор.

— Знаете ли, обзалагам се, че това е слънчев удар — казва Сам-сан, след като настанихме Фумио на задната седалка. Потегляме. — Да, да, вашето обедно слънце здравата припича. Ще го закарам право в болницата.

— Не!

Фумио навярно е разбрал думата „болница“ и енергично протестира. Разбира се, след час всичките ни съседни щяха да знаят, че Фумио е бил в болница! Щеше да се научи и проклетият ни хазаин, да не говорим за шефа на Фумио. Какво ще стане с нас тогава?

— Заведете ни в къщи, Сам-сан — казвам аз и стискам студените като лед пръсти на Фумио, за да го успокоя.

— Защо не в болницата?

— Не, в къщи. Моля ви се, Сам-сан.

— О'кей. В къщи — съгласява се харо-сан и се обръща да види дали Фумио се чувства удобно на отдавна изпокъсаните пружини на задната седалка.

Раздалечените му очи се присвиват и аз съм сигурна, че той си казва: „Нищо не проумявам.“

О, в Хирошима има толкова неща, които не искам да „проумеете“, скъпи Сам-сан! Изведнъж се чувствавам сто години по-стара от вас. Вие сте така невинен — не сте надникнали още зад нашите стени, зад нашите крепости. За ваше добро бих искала да напуснете Хирошима, без да узнаете за нея повече от който и да е друг, а то е всъщност много малко.

---

[1] Самисен (яп.) — струнен музикален инструмент. ↑

Какъв хубав магазин е „Фукуя“! Колко е приятно тук. Не стъпвах по земята от радост, откак научих, че болестта на Фумио е била само един слънчев удар и нищо повече, както бе предположил и Сам-сан. Разбира се, не повиках лекар (хората щяха да почнат да говорят), но се посъветвахме с Хашимото-сан, дребничкия студент по медицина, който живее на нашата улица, и тези любезен млад човек веднага се съгласи, че Фумио е прекарал един лек слънчев удар. Сега сме пак щастливи и с парите, които получих за сребърните си игли за коса, отидохме със Сам-сан в универсалния магазин „Фукуя“, за да купим пролетен тоалет за Охатцу.

Толкова рядко — бих казала невероятно рядко — имам възможност да правя покупки. Ние сме много бедни. Ето защо ми е толкова приятно и аз на няколко пъти забелязвам, че нашият наемател ме гледа с лека усмивка. Може би твърде наивно показвам радостта си? Е, не мога другояче. Сам-сан не знае колко нарядко съм влизала в някой голям магазин, нито пък, че съм видяла същия магазин, сринат до основи, с човешки кости сред развалините. Разглеждам блестящите щандове около мен и усещам, че Сам-сан докосва леко ръката ми. Усмиввам му се и ние тръгваме да завладяваме нови светове. Този път — замайващия отдел за евтина изкуствена коприна.

— Ей... — започва Сам-сан и аз отново се разсмивам.

Той си има някои любими изрази, които и аз вече обичам. Постоянно го закачам за неговите „ей“ и „дявол да го вземе“. Колко е приятно, че се „разбираме така добре“! (И това е един от онези смешни изрази, които запомних от моя приятел, с когото учех английски.)

— Какво „ей“? — питам аз закачливо.

— Защо, за бога, на Охатцу са й нужни две долни кимона? Сега е май — жива ще се опече в тях.

Разсмивам се още по-силно и обяснявам на малката група, която ни следва от щанд на щанд, причината за моята неоправдана веселост. Те се смеят учтиво (с ръка на устата си, за да не смутят чужденеца),

докато аз обяснявам на моя наемател, че векове наред момичетата в Япония са носили не две, а в някои случаи много повече долни кимона.

— В страни като вашата модата може да се промени за една нощ. Тук това става в продължение на векове. Например едно от долните кимона трябва да е в същия цвят с връхното кимоно — в случая лилаво.

— Не, сър!

Това „Не, сър!“ не идва от Сам-сан, а от продавача в отдела за изкуствена коприна. Той знае малко английски и навярно е научил този израз в киното — най-подходящото място да научиш добре един съвременен чужд език.

— Лошо, сър, лилавото е модната лудост тази пролет! — обяснява той. — Жените търсят само лилаво, лилаво, лилаво! Всичката евтина лилава изкуствена коприна се свърши. — Той почуква с химикалката хубавите си златни зъби и се усмихва хитро. — Мога да ви предложа коприна с цвят на горчица. От нея имам много!

— Защото никой не я търси ли?

Боже мой, защо харо-сан винаги казва това, което мисли? Дали за да избегне болките в стомаха, които се явяват, ако преглъщаш всичко? Но продавачите са търпеливи — иначе биха умрели от глад — и продавачът в отдела за евтина изкуствена коприна, цъфнал в широка усмивка, блясва със златните си зъби срещу Сам-сан. Той пита дали младата дама, за която купуваме този тоалет, е уважаемата годеница на чужденеца.

— Да беше така! Да, да беше така — казва със смях Сам-сан.

И аз бих искала да е така. Най-голямото ми желание е да знам, че за моята крехка и нежна като цвят сестра се грижи толкова мъжествено момче като Сам-сан.

(Приятелят, от когото учех английски, ми бе обяснил, че „мъжествен“ означава „пълнен с бликаща кръв“ и аз почти виждам как рекички и поточета червена кръв текат под здравата кожа на чужденеца.) Боже мой, как ще ми се разсърди Охатцу за това, че мислено съм я омъжила за този чужденец! Макар и толкова нежна, малката ми сестра е своеволна. Тя страстно желае сама да си избира пътя и това понякога ме плаши. Мнозина млади хора в Хирошима, преживели големи ужаси в детството си, са просто на крачка от лудостта.

Някакво смешно малко човече излиза напред и започва да спори с продавача. Този дребен, прегърбен човечец с груби селски дрехи и ниско нахлупена вълнена шапка от цял час ни следва от щанд на щанд. Всъщност той се интересува от нашите покупки повече, отколкото ние самите, и започва разгорещен спор с продавача за плата с цвят на горчица. Боже мой, продавачът е смутен! Трябва да отвлека някак вниманието на този селянин. Продавачът е заместник-управител на отдела за евтина изкуствена коприна — това е важна длъжност, а от десет минути се занимава само с нас. Покланям се и питам дребничкия селянин откъде е; той също се покланя, учтиво задържа дъх и ми обяснява, че работи в една ферма за копринени буби в околностите на Хирошима. Дошъл в града, за да го разгледа, и тъй като магазин „Фукуя“ със зашеметяващия си ескалатор е суператракцията на нова Хирошима, решил да прекара целия си ден в него. Щом забележа русия, висок като небостъргач харо-сан, той съсредоточи цялото си внимание върху него. Прилепи се към Сам-сан, сякаш високият чужденец беше плик, а той, дребничкият работник от фермата за копринени буби — пощенска марка.

— А за тая коприна с цвят на горчица — казва той, връщайки се упорито на въпроса — ... не я купувайте. Това е цветът на...

Малката групичка около нас започва да се киска — мъжете, закрили с ръка устата си, а жените — зад новите си пролетни ветрила.

— Защо се смеят, Юка-сан? Не обичам да оставам извън шегата — оплаква се харо-сан.

— Доста грубо е, не е за казване — отговарям.

Приятелят, от когото учех английски, ми бе обяснил, че у чужденците има някаква странна смесица от свенливост и безсрамие и тъкмо затова не превеждам грубата шегата на селянина. Но вниманието на Сам-сан е насочено вече другаде — нещо присъщо на американците.

— Просто не мога да...

— Какво не можете да проумеете? — шеговито го прекъсвам аз, тъй като това е най-любимият му израз.

Сам-сан ми казва, че не може да разбере защо хората ни следят от щанд на щанд.

— Полепиха се по нас като мухи — мърмори той.

Три ученички, хванати за ръка, и една млада двойка — очевидно младоженци, ако се съди по сияещите им лица — се притискат до нас. Пълна жена опипва с любопитство покупките ни, като си вее енергично с ветрилото, а дребният селянин не ни изпуска нито за минута.

— Когато купувахме сандалите на Охатцу, бяха само ученичките — казва Сам-сан. — Младоженците взехме, като й купувахме пояса, а останалите събрахме на щанда за чадъри. Сега сме десет души заедно с продавача. По дяволите, защо не ни оставят на мира!

Странен млад чужденец! Висок повече от шест стъпки, а разумът му — колкото на калинка. Нима наистина очаква да плесна с ръце и да разпръсна тези хора, както се разпръсват кокошки? Японците, които нямат пари, купуват с очите си — нима младият американец не разбира това? Те участвуват скромно в удоволствието на пощастливите хора — какво лошо има тук? Колко странни са понякога чужденците! Нищо не разбират от взаимност. Съвсем нищо!

— Ей, луд ли е тоя човек?

Любезният продавач трупа пакетите в ръцете ми, а чужденецът е вдигнал вежди от учудване. Бързо му пошепвам да не се намесва и Сам-сан свива с отчаяние широките си рамене.

— Добре, нека ви товари като добиче, щом японският етикет е такъв! Няма да ви преча. — Той поклаща глава. — А сега къде отиваме?

— В къщи — отговарям аз.

Колко ми е приятно да кажа на Сам-сан „в къщи“! О, знам, че нямам право да изпитвам такова чувство, но за мене е нещо толкова ново да имам весел и безгрижен другар. Това замая глупавата ми глава.

Но Сам-сан се противопоставя:

— Не, ще отидем да купим нещо и за вас. Юка-сан.

— Да, да, хайде да отидем!

Това са младоженците, които очевидно разбират английски. Сам-сан отново вдига вежди. Поглежда ме. После лицето му просиява бавно с усмивка на разбиране.

— Сякаш почвам да проумявам!

— Какво проумявате? — питам аз.

Но младият американец, както вече бях забелязала, не е много експанзивна натура. Той оглежда със сините си очи малката групичка,

после кима бавно с глава. Нима е започнал да разбира значението на нашата японска „взаимност“?

Изведнъж си спомням, че в разговора ни предишната вечер той ми бе разказал колко самотен се чувствувал понякога, макар че никога не оставал сам. Може би нашата „взаимност“ му напомня отношенията на неговия баща с пациентите, които можели да му платят понякога само с благодарност и приятелско чувство. Дали това търси и Сам-сан? Дали, без да съзнава, не се стреми към същия живот, който е водил баща му?

Сам-сан не отговаря на въпроса ми и ме хваща за ръката.

— Какво ще кажете, ако отидем да купим един чифт от тези японски игли за коса? Дето приличат на бонбони от цветна захар.

— О, буйенс?

От Сам-сан мислите ми се пренасят върху мен. Знам, че никак не е пристойно една женена жена да приема подаръци, но, боже мой, как ми се иска да имам нови буйенс за празника в Миаджима!

— Чудесно би било — чувам аз неблагоприятния си глас. — Знаете ли, аз продадох моите сребърни...

Спирам изведнъж, но вече е късно. Сам-сан е усетил, че крия нещо и по погледа му разбирам, че е отгатнал как съм се сдобила с пари, за да купя пролетния тоалет за малката ми сестра.

— Друг път ще ги купим — казвам аз объркано. — А сега най-добре да си вървим — късно е.

Но харо-сан не помръдва. Той продължава да ме гледа някак странно и аз още повече се смущавам. Най-после тръгвам, последвана от цялата група, но съм толкова объркана, че стъпвам погрешно на ескалатора, който води нагоре. И докато се нося към небето, изпитвам някаква сладка болка в гърдите си. О, това е суетност, разбира се, но аз харесвам харо-сан и ми е приятна мисълта, че и той ме харесва. Струва ми се, че ескалаторът е една плавно носеща се птица, върху чиито криле летя към някаква нова и по-щастлива страна.

Стигнала на върха, слизам, последвана от малката група.

Всички гледат с топла усмивка младия американец. Той се връща обратно към дребничкия селянин, който с пръст в уста ни гледа като дете, останало извън играта. В живота си той не е виждал дори стълба, да не говорим за ескалатор. Умира от желание да се качи, но не смее.

Боже мой! С присъщата за чужденците невъздържаност моят наемател сграбчва селянина за ръкава и с жестове му показва как да стъпи с двата крака на едно и също стъпало и да не мърда, докато тази пълзяща гъсеница го издига нагоре. Дребничкият човек се усмихва блажено. В момента, когато тази странна двойка — единият висок като планината Фуджи, а другият мъничък и топчест като копринена буба — стига на върха, селянинът повлича Сам-сан към ескалатора, който води надолу. После се качват пак нагоре, слизат и отново се качват! Малката групичка се киска весело зад хартиените ветрила. След това всички ми се покланят ниско и всеки тръгва по своя път.

Американецът и селянинът отново се изкачват нагоре с ескалатора. Този път Сам-сан идва при мен, а дребничкият селянин ни се покланя ниско няколко пъти, преди да се върне отново към любимите си стълби. Открил вече тайната, сигурно щеше да пътува нагоре и надолу до затварянето на магазина при залез-слънце.

— Славно момче! — смее се Сам-сан. — Но какво му е на главата, Юка-сан? Не забелязахте ли нещо под вълнената шапка?

Отиваме към отдела за модни стоки и сред тази забързана тълпа е лесно да се престоря, че не чувам. Не трябва да се случва нищо, което би могло да развали тази приятна разходка.

— Знаете ли защо е нахлупил толкова ниско тази вълнена шапка? — продължава упорито Сам-сан. — Защото няма уши! Да, да, наистина, това приятно човече няма уши. Как ли е станало това? По врата си имаше белези като от дълбоко изгаряне или като че го е драло някакво животно. Как мислите, Юка-сан, дали не се е борил с някакъв звяр?

Кимнах неопределено. Щом не бе отгатнал истината, нека нещата си останат така! Защо да му обяснявам какво е било животното, оставило следи от ноктите си върху Хирошима, разкъсало ушите на селянина от фермата за копринени буби и одрало ръката ми чак до костта? Достатъчно добре познавам вече Сам-сан и зная колко е чувствителен... Премного е чувствителен... Защо трябва да страда за това, което се случи в нашия град преди четиринадесет години?

— А, ето че стигнахме! — възкликвам аз може би с прекалено явно облекчение. — Ето и тия буйенс! Бонбоните!

Сам-сан разглежда изложените на щанда пластмасови украшения за коса — с дузини, в най-различни цветове и големини. Но аз още от

първия миг знам кои ми харесват и кои ме харесват. Сам-сан мушва в косата ми иглите с гълъбовосиви топченца на края. Какво щастие, че избра тъкмо тях! Хубаво е, че имаме еднакъв вкус.

— Свети великомъченици!

— Какво има?

— Та вие сте страшно хубава, Юка-сан.

Усещам, че се изчервявам. Без да дочакам Сам-сан да плати, аз тръгвам напред и се озовавам пред бюфета, където няколко девойки се смеят, разговарят и поглъщат планини от пухкав сладолед и нарязани банани.

— Какво ще вземете? — пита ме Сам-сан, като се приближава към мен.

Чувствувам се като героиня от американски филм, когато сядам на високото столче и келнерът идва да вземе поръчката. Колко прекрасно е всичко! Поглеждаме се със Сам-сан над прозрачните сламки, по които бавно се изкачва ледената зелена течност. Усмивваме се един на друг и сега вече със сигурност знам, че сме станали приятели.

Каква грешка! С малко повече умение от моя страна щях да я избягна. С някаква хитрост можех да накарам харо-сан да се върне малко по-късно и да му попреча да се срещне с нашия стар приятел — художника Маеда-сан. Но напоследък живея като във водовъртеж. Заета с грижи около Сам-сан, аз съм на крак от ранно утро, когато отварям фусума, до късна нощ, когато се пъхвам в леглото. Затова и забравих седмичното разписание на нашия дом.

О, понякога така се отчайвам от себе си! Съобразителността и здравият разум са основните добродетели на японките, но аз въпреки усилията си не съм нито така съобразителна, както беше мама — сан, нито толкова умна, колкото леля Матцуи. Дали не съм прекалено безгрижна по природа? Обичам да говоря, да пея и да свиря на самисен. Боже мой! Тази моя грешка може да ни лиши от бъдещи наематели.

Когато отварям вратата и виждам Маеда-сан и трите ми съседки, седнали на пейката, си спомням, че е сряда — денят, в който се къпем. Бамбуковата ни врата е все още нагрята от продължителния слънчев пек през деня, но като я докосвам, тя ми се струва ледена. Е, няма що, покланям се ниско, приближавам усмихната към гостите и произнасям обичайната учтива формула за представяне. При все че давам знак на наемателя ни да влезе с мен вътре, опитът ми загива още в зародиш (да употребя един красив и поетичен западен израз!), защото Маеда-сан се обръща към чужденеца с една от очарователните си усмивки:

— Много ми е приятно да се запозная с уважаемия гост на моите приятели!

Маеда-сан може да говори само с хриплив шепот, но погледът, с който придружава думите си, кара човек да забравя увредените му гласни струни. Какво се крие в този изтънчен и възпитан човек, какво е това, което изведнъж те пленява? Нашият стар приятел Маеда-сан гледа на себе си като на градинка — една малка градинка, която непрестанно обработва. Всеки ден разчиства някоя нова леха в себе си,

прекопава я, плеви я, напоява я и засява семена в новата почва. С присъщия си маниер, кротко и убедително, той ми бе намекнал, че и аз мога да правя същото. В противен случай според Маеда-сан душата на човека оставала пустиня с отровни змии и грамадни бурени, готови да задушат всичко.

Избърсвайки праха от зелената пейка, той кани наемателя ни да седне и аз веднага разбирам, че Маеда-сан е запленил с личността си младия човек. Естествено! Искам да кажа, че Сам-сан е човек, който непременно ще оцени кой е Маеда-сан въпреки дрезгавия му, неприятен глас, въпреки обезобразената му кожа. Харо-сан бързо сядат на пейката, а Маеда-сан му се покланя учтиво още веднъж и се настанява до него. Трите жени се отпускат на колене в тревата на почтено разстояние. Прикривам тревогата си с една необикновено весела усмивка и припвам към къщи, като се провиквам:

— Моля да ме извините, но трябва да приготвя вечерята на моя гост.

Не отивам в кухнята. (Нито бях имала подобно намерение!) Една умна жена никога не трябва да изпуска положението от ръцете си — ме бе учила леля Матцуи. Заставам зад вратата да слушам, готова да изтичам навън и да прибера наемателя ни, ако разговорът с Маеда-сан стане твърде откровен, тоест твърде угнетителен. Но в началото всичко върви добре, Маеда-сан се придържа към учтивите баналности, които доброто възпитание изисква.

— Много ми е приятно да чуя, че ще отидете в Миаджима в неделя. И аз ще ида с приятели. Надявам се да ви срещна там, мистър Уилоуби.

(Тихо, госпожо Червенушке, моля ви се! Гласът на Маеда-сан е толкова хриплив, че едва чувам какво казва. Пеете така силно, мила, че ме карате да си напругам ушите, за да дочуя нещо. Нима искате да си повредя тъпанчетата?)

— Чудесно ще е, сър!

Гласът на моя наемател е мъжествен и бодър (съвсем различен от задавания шепот на Маеда-сан) и той не може да откъсне очи от нашия приятел. На ревера на сивото си кимоно старият художник е закачил неизменното цвете, а на лицето му сияе усмивка — негова неотделима част, като красиво очертаната брадичка и хубавия правилен нос.

— Обичате ли офуро^[1]? — пита Маеда-сан и аз благославям небето, че избира такава безопасна тема. Когато моят наемател отговаря, че още не е имал удоволствието да се изкъпе в японска баня, старият ни приятел го пита дали би искал да го посвети в този ритуал.

— Да, разбира се! Искам да знам всичко за вашата необикновена страна — възкликва харо-сан.

Макар и чужденец, той също има своя чар. Маеда-сан, който е придирчив към хората, го харесва.

— Японците имат страст към горещата вода — обяснява Маеда-сан. — Вие американците обожавате коктейлите, англичаните — чая, а ние, японците...

— Вие сте известни като хора, които най-много се къпят — допълва Сам-сан. — И като най-чистоплътни.

— Това е съвсем вярно — продължава без фалшива скромност Маеда-сан. — Но преди всичко, приятелю, най-важното нещо, което трябва да се знае за нашата офуро, е това, че водата във ваната не е предназначена за миене.

— Не е за миене ли?

— Не. Измиваш се настрани. Голямата вана ти служи само да се стоплиш, да отпочинеш и да се отпусне тялото ти. Слушайте сега, приятелю, цялата церемония по къпането става така: пръв в димящата вана влиза главата на семейството. И излиза. После влиза синът. И той излиза. Влиза мама — сан — излиза...

— Искате да кажете, че майката влиза във ваната след сина си? — пита учуден Сам-сан и аз, застанала зад вратата, чувствам как се изчервявам.

Какво ли ще си помисли Маеда-сан за неучтивия въпрос на американеца?

Така много обичам нашия наемател, че ми се иска да изскоча навън и да го защитя от навярно не много любезните мисли на гостите ми.

— Естествено! — отговаря му Маеда-сан и тактично бърза да продължи: — После в горещата вода влиза дъщерята — и излиза. След нея прислужницата, ако има такава. И ако в къщата има кученце, то се изкъпва последно.

— Е, и на това трябва да е благодарно!

— Моля?

— О, нищо — отговаря разкаяно Сам-сан.

Колко е мил нашият харо-сан. Един рус кичур се развява над ухото му и аз изпитвам голямо желание да заровя пръсти в него. Напомням си сама, че човек трябва да потиска такива волни мисли, докато е още рано.

Маеда-сан вдига фината си, изцапана с бои ръка, както — предполагам — са изцапани ръцете на всички художници.

— Още нещо! — продължава той. — Преди да започнете да се къпете, драги приятелю, не забравяйте да се поклоните ниско на цялото семейство и да кажете: „Хо фурони“ — аз ще се къпя. Като излезете, трябва пак да се поклоните и да кажете: „Хо фуру машината“ — изкъпах се. Разбирате ли?

— Хо фурони! — провиква се буйно нашият американец и скача на дългите си крака. Изглежда щастлив, сякаш се намира в компанията на човек, когото истински обича. — Кажете, Маеда-сан, кое място заемам аз в йерархията на къпането? След кучето ли?

Маеда-сан му се усмихва шеговито.

— Преди всички други, разбира се, тъй като сте почетен гост. Всъщност ние чакаме тук да се стопли водата. Тези три дами, както и аз, сме дошли да се изкъпем. — Маеда-сан кима с глава към съседките ми, коленичили на тревата в своите изцапани момпос^[2]. (О, техните жалки вехти панталони изглеждат наистина ужасно!) — Разбирате ли — продължава той, — тези дами нямат средства, за да притежават собствена вана, затова Юка-сан и аз ги каним два пъти седмично в нашите домове. Всичко се промени от войната насам. Сега нас не ни допускат в обществените бани, затова...

— Не ви допускат ли?

О, знаех си аз! Моментът, от който се страхувах, дойде, както става обикновено.

— Чаят е готов! — викам аз весело и изскачам от мястото си зад вратата. — Моля ви се, Сам-сан, елате вътре.

Трябваше да предвидя това! Упоритостта на Сам-сан, от която толкова се възхищавам, сега се превръща в магарешки инат. Той не обръща внимание нито на мен, нито на чая ми.

— Защо не ви допускат? — упорито повтаря харо-сан.

— Заради белезите ни — отговаря му тихо нашият стар приятел. — Заради грозните рани от радиацията. Нима не разбирате, приятелю,

че говорите с една от жертвите на атомната бомба?

Боже мой! Сега вече Маеда-сан „разпиля боба“^[3], както казват в американските филми. Нещо повече, струва ми се, че го направи нарочно. Такъв тактичен човек като него не би си позволил да плаши така един гост, ако няма основание за това.

— Ние тук — Юка-сан, трите дами и аз — сме само петима от стотите хиляди оцелели от атомната бомба — продължава Маеда-сан. — Много от нас са ужасно обгорени, да не говорим за вътрешните рани, които са по-сериозни. Затова именно здравите граждани на Хирошима, повечето дошли тук след войната, се стремят да ни отбягват. Те викат „У-у“, когато видят в обществените бани белезите — отвратителни грапави подутини — върху голите тела на оцелелите от атомната бомба.

Този път в мен се надигна гняв срещу моя скъп приятел Маеда-сан. Чувствителността на нашия наемател е толкова очебийна! Високото му като върлина тяло е „мъжествено“, това е вярно, но Маеда-сан, който така добре познава човешкото сърце, трябваше да почувствува вътрешната уязвимост на този американец. Защо тогава не се отнесе към него с обичайната си деликатност? Трябва да се опитам да спася положението.

— Да донеса ли чая тук? — възкликвам отчаяно аз.

Никой не ми отговаря, но аз припвам към къщата колкото мога по-бързо и се връщам обратно с таблата. Зеленият чай изглежда много красив в червените лакирани чаши, но гостите, дошли за банята, сякаш нямат настроение да се отпуснат, макар че приемат с очарователен поклон гостоприемството ми. Опитвам се да уловя погледа на Маеда-сан и да го предупредя да мълчи. Успявам и дори слагам пръста си на устните, но за моя изненада той поклаща отрицателно глава. В този момент разбирам, че възгледите на Маеда-сан се различават от моите. Очевидно той има намерение да поеме нещата в своите ръце. Изведнъж преставам да изпитвам гняв към него. Дори чувствавам известно облекчение.

— Харада-сан е типична жертва на атомната бомба — продължава старият художник и разменя поглед с една от нашите три съседки, коленичили на тревата зад него. — Тя ме помоли да ви кажа да не се разстройвате от некрасивото й лице. То е ужасно сплескано от стената на железопътната гара, която за щастие паднала върху него.

Казвам за щастие, защото бетонът я предпазил от смъртоносната радиация. Е, приятелю, Харада-сан преживя ужасни неща! Имаше прекрасен цветарски магазин — загуби го. Имаше прекрасни синове — загуби ги. На този прословут шести август в една минута загуби съпруга си, здравето и хубостта си. Сега е зачислена като надничарка в общината, както много оцелели, останали без средства. Поправя пътища.

Загорялото лице на Сам-сан е побледняло. Той поглежда бързо Харада-сан. После очите му се отместват и сякаш не знаят къде да се спрат.

— Сега Харада-сан става в тъмни зори и върви километри с подутите си крака — продължава Маеда-сан и аз разбирам, че има намерение да разкаже всичко на Сам-сан. — След като е работила цял ден като роб, тя се помъква да търси миди по морския бряг или разни треви по хълмовете. С парите, които получава, не може да си купи достатъчно ориз, за да се нахрани. Трябва да работи и „арубайт“. Седи по цяла нощ — да припечели някое и друго йени от странична работа. Чисти и приготвя риба за ресторантите. Много трудна и скучна работа — цяла нощ да режеш риба. Разбира се, тя е само една от хилядите — от десетките хиляди! О, скъпи приятелю, Харада-сан много отдавна не се е смяла от сърце.

Маеда-сан спира да говори и аз бързо поглеждам американеца. Боже мой! Ето го оня израз на ужас, който знаех, че ще се появи, щом открие истината за нас и за нашата улица. Но после погледът ми се спира на Харада-сан и изведнъж чужденецът загубва всякакво значение за мен. Странно! Откакто бе дошъл, аз правех свръхчовешки усилия да го заблудя. Тръгвам бавно през младата трева към Харада-сан и коленича пред нея с лакираната табла.

— Ча^[4]? — казвам аз. — Дозо?

Харада-сан взема кръглата червена чаша, която й подавам, ръцете ни се докосват за миг и искра на приятелство преминава през нас. О, иска ми се да прегърна Харада-сан така, както веднъж видях да се прегръщат две чужденки на гарата в Токио. Но японците трябва да пазят мъката си винаги скрита. Погледите ни обаче се срещат и парата, която се вдига от горещия чай, милостиво забулва грозните черти на Харада-сан. Тогава става нещо необикновено. Получавам сякаш някакво откровение. През булото от пара виждам Харада-сан такава,

каквато беше преди атомната бомба да обезобрази лицето ѝ — млада, прекрасна и обичана. Харада-сан сдържа дъха си и леко се накланя напред. В зениците ми тя вижда някогашния си образ и на клетото ѝ лице се появява усмивка на благодарност. Тя се смее, а смехът ѝ е звънлив и младежки.

— Аригато^[5] — прошепва тя, като взима чая. — Благодаря!

През рамото на Харада-сан виждам лицето на американеца. Колко тъжно гледат очите му! Сега вече знае истината. Нима ще избяга от нашето нещастие и няма да ни препоръча на приятелите си? Какво пък, ако иска, нека ни напусне! Нека! Това са моите близки. Цялото ми внимание, цялата ми любов е насочена към Харада-сан. Загледана в някогашното си лице, отразено в очите ми, тя все още се усмихва. Усмихвам ѝ се и аз през облака пара, който се издига от малката червена чаена чаша.

---

[1] Офуро (яп.) — специфичната японска баня. ↑

[2] Момпос (яп.) — памучни работни панталони. ↑

[3] Идиоматичен израз, който съответствува на нашето „изплю камъчето“. ↑

[4] Ча (яп.) — чай. ↑

[5] Аригато (яп.) — благодаря. ↑

Ако Сам-сан беше японец, щеше да се престори, че нищо не се е случило. Но не беше! Първото му проникване зад външната черупка на Хирошима го бе разстроило ужасно и той не знаеше как да прикрие това. Другите ми гости са си отишли, а той се разхожда напред-назад из градината със стиснати устни. Това не е вече същият харо-сан!

Промъквам се в кухнята, защото разбирам, че наемателят ни иска да бъде сам. Сипвам ориз в глинено гърне и го заливам с вода. Милата ми кухничка! Колко много я обичам! Малка, гола, без всякакви модерни удобства, тя е мястото, където аз, като всяка японка, се чувствам най-добре — у дома си. Когато съм сама в нея, мога да дам израз на потисканите си чувства, да призная грижите си, които през другото време трябва да прикривам. Докато приготвям бульона от морски водорасли, мислите ми се насочват към Фумио и страховете ми като черни врани връхлитат върху мен.

Дан, дан. Отброявам ударите — осем часът. Всяка вечер Фумио си идва все по-бавно от гаража до дома, всяка вечер изглежда все по-уморен. (Онзи Фумио, за когото се омъжих, щеше да претича цялото разстояние за десет минути, дори с големите войнишки ботуши!) Така съм угрижена, че като отивам да запаля огъня, несръчните ми пръсти изпускат кибритената клечка и тя прогаря една малка дупчица на дрехата ми.

Силен смях разтърсва къщата ни. Надниквам бързо през отвора на вратата и виждам Сам-сан и децата разположени на пода. Сам-сан им показва как голямата му носна кърпа може изведнъж да се превърне в зайче с щръкнали ушички. Чудесно се забавляват! Колко приятен, колко естествен е този млад американец — сякаш принадлежи към нашето семейство! А до преди три дни изобщо не бяхме го виждали. Той предпочете да остане при нас, да спи на пода и да понася всякакви несгоди, защото се чувства щастлив в атмосферата на нашия малък дом. На сърцето ми олеква малко и аз отново се залавям с готвенето.

А! Чувам стъпките на съпруга си в градината и щракването на бамбуковата врата, която се отваря и затваря. Това е сигнал да напълня дървената паница с ориз и да наляя бульона в порцелановите купички с красиво нарисувани цветя. Чувам как двамата мъже се поздравяват в съседната стая, а Мичико се провиква: „Коничива^[1], папа-сан.“ Решавам, че тази вечер трябва да бъде особено весела, та Сам-сан да не мисли за тъжните неща, които чу. Жалко, че Охатцу има „арубайт“. Красивото ѝ лице (навярно му напомня Тохо Хамада) винаги създава чудесно настроение у Сам-сан.

— Колко добре сте се настанили! — възкликвам аз, като отварям вратата и ги виждам наредени около ниската маса за хранене, под която гори мангал.

Голямото одеяло покрива коленете им, защото на Фумио напоследък все му е студено, макар че е вече май. Затова все още палим нощем мангала. Мичико учи много старателно Сам-сан как да си служи с пръчиците за ядене.

— Дозо — казва търпеливо тя. — Ето така, Сами.

— Мичико! — викам аз възмутено.

— Аз ѝ казах да ми вика Сами — обяснява ми с усмивка нашият наемател. Той обгръща с ръка раменете на Мичико и я привлича към себе си. — Не ѝ се карайте, Юка-сан. Тя е мое момиче.

Слагам паницата с ориза в средата на масата и като свалям капака, облак пара се вдига нагоре. Сам-сан много смешно си служи с пръчиците.

— Защо трябва да употребявам тези груби ножове и вилици? От сега нататък признавам само пръчиците! — възкликва той и Фумио се усмихва.

Скъпи съпруге, колко съм щастлива, като видя усмивка на бледите ти устни! Напоследък това се случва толкова рядко. Аз му се усмихвам свенливо, после свеждам очи и усещам, че ресниците ми докосват бузите. Фумио би се смутил, ако покажа открито чувствата си към него, но вълна на нежност се разлива между нас.

Коленича до Сам-сан, слагам пред него една купичка със супа и вдигам капака с нарисувания зелен паток, който поглъща една розова жаба.

— Надявам се, че нашата супа от морски водорасли ще ви хареса, Сам-сан. Подправена е с тревите, които Охатцу отглежда в

градината — добавям аз, за да го накарам да я хареса.

— Охатцу ли ги отглежда?

Нашият наемател е учуден, че толкова крехко същество като Охатцу може наистина да се грижи за градина.

Още преди да вкуси от супата, той възкликва:

— Ве-ли-ко-лепна!

После обгръща с топъл поглед стаята и продължава:

— Колко е приятно тук!

И по гласа му разбирам, че това е пак същият Сам-сан.

Оглеждам на свой ред стаята, този път с очите на чужденеца, и сякаш отново я оценявам. Колко е хармонична, колко е скромна! Картината на стената, нарисувана от Маеда-сан, представлява букет цветя. Върху нея е написана една древнояпонска мисъл: „Щом цъфнат цветята на твоята мисъл, целият свят ще се изпълни с тяхното уханье.“ Живият букет под картината е толкова скромна, че изпълва човека с чисти мисли, а това е истинската роля на цветята. (Три бели лалета, които не искат нищо друго, освен да успокояват тревожните сърца, се извисяват от бялата ваза.) През една цепнатина на подвижната врата виждам стария каменен фенер. Той хвърля мека светлина върху бледото вишнево дърво, чиито пъпки още спят в своите пеленки.

— Това е истински дом! — казва с жар харо-сан. — Знаете ли, Юка-сан само жена като вас може да направи от една къща дом, от един мъж — съпруг, и от едни деца... е, погледнете ги!

Ужасно съм смутена! Да обсипват с комплименти една минала тридесетте, стара, омъжена жена! Не знам накъде да погледна и скривам порумениялото си лице в косите на Мичико, а тя обвива ръце около врата ми. Животът е толкова прекрасен! Имам чувството, че ще се пръсна от благодарност, като портокал от горещо слънце. За да скрия щастието си, отивам бързо в кухнята и се връщам оттам с един съд с прекрасна сурова риба — розова, бяла, гарнирана с туршия от нарязан хрян. След като вкуваме от тази празнична храна, която бях купила специално за харо-сан, наливам саке. После сядам, размърдвам пръстите на краката си от удоволствие и наблюдавам как семейството ми се храни и разговаря.

Миличките! Пет чифта крака се топят под масата и топлината се разпростира към коленете, покрити с мекото одеяло. Пет чифта лакти са се облегли на масата, а пет щастливи лица вдъхват вкусните

пари на храната. Пръчиците за ядене се движат бързо. Чашите със саке се изпразват. Бледата оризова течност се стича по гърлата ни, на стомасите ни става приятно и весело. От топлината на мангала, питието и храната всички се чувствуваме щастливи. О, щастието ми е почти непристойно! При мисълта колко много обичам семейството и дома си, изведнъж ме хваща срам. Години наред мислех само как да изградя отново гнездото си, да го застеля с мека перушина, за да стане по-удобно, да нахраня малките си. Божичко! Нима съм била толкова самолюбива, така заета със себе си и със своите? Толкова много работа има да се върши в моя измъчен град, толкова нужда от помощ имат групите, които се грижат за жертвите на бомбата.

Маеда-сан казва, че трябва да им посветя и времето, и любовта си. Но не иска ли Маеда-сан твърде много от хората?

— Моля за вниманието ви, Юка-сан и Фумио-сан!

Покланям се с очакване към нашия гост, Фумио също се покланя учтиво.

— Искам да пия за здравето на най-прекрасната двойка, която някога съм срещал — извиква Сам-сан. — Желая дълъг и щастлив живот и на двамата ви! Щастлив живот и на децата ви! И тъй като сме в Япония, щастлив живот и на всичките ви уважаеми внуци! — завършва със смях Сам-сан.

Може би е малко пийнал, но е очарователен. Изпразва чашата си и ми я подава да я напълня отново.

— А сега — провиква се той — всички да пием за щастието!

Превеждам на Фумио, после наливам по няколко капки саке на децата. Вдигам нежната чаша с нарисуваната ягода. Покланям се ниско на госта, след това на съпруга си, после на сина си и накрая на дъщеря си. Обръщам се отново към Фумио и... О, божичко! Топлото саке се разлива по ръката ми. Докато му се усмихвах, погледите ни се срещнаха и в тъмните му младежки очи видях страшно отчаяние! В тях гори мъка. Две сълзи бликват, задържат се за миг на дългите ресници и се стичат надолу по бузите му.

Някаква ледена ръка сграбчва сърцето ми. Сподавям вика си. Сега вече знам, че Фумио не бе получил никакъв слънчев удар. Страхувам се да не загубя контрол над нервите си. Скачам, тръгвам заднишком към фусума и измърморвам:

— Моля да ме извините.

Виждам, че харо-сан поглежда обезпокоено първо мен, после Фумио и разбирам, че трябва да измисля някаква лъжа.

— Ръката ми се изгори със саке. Ах ти, несръчна ръка! — извиквам аз и я плясвам за наказание.

Добре го изиграх. Сам-сан и децата се разсмяват. Докато те пляскаш шумно малките си лапички, аз се измъквам от стаята.

Силите ми се изчерпват! Очите ме смъдят, тялото ме боли. Дръпвам фусума, скривам глава в пластмасовата пазарска чанта, закачена на стената (приятелят, от когото учех английски, ми я изпрати от Токио), и оставям бурята да се разрази. Плача тихо и така силно хапя устни, че те пускат кръв. Цяла се треса от ридания, но не трябва да издам нито звук. Фумио! О, Фумио!

Чувам как стена почти беззвучно. Единият ми крак се е вдигнал като в спазъм и удря по пода. Цяла съм се сгърчила от плач. Кракът ми, обут в чисто бяло таби^[2], удря от мъка по пода. Сълзите се леят в пластмасовата пазарска чанта като в езеро.

Минала е може би половин минута. Някъде в подсъзнанието ми прелита мисълта, че трябва да се върна по-скоро при другите. Наемателят ни ще се чуди къде съм. Кракът ми продължава да удря до болка по пода, аз хълцам конвулсивно, сякаш се напъвам да повърна. Хайде! Отдръпвам глава от модерната чанта от Токио и потискам последното ридание. Приглаждам дългата си коса — още влажна от банята, — лицето ми се успокоява, насилвам се да се усмихна. Бях приготвила една купа със зелени сливи. Грабвам я от масата, вдигам я високо пред себе си и се връщам при другите.

---

[1] Коничива (яп.) — добър вечер. ↑

[2] Таби (яп.) — терлик с отделен палец и гумена подметка. ↑

8

— Уф, тези голи охлюви! Колко ми се иска да ги няма по света!

Охатцу коленичи в цветната леха, отстранява животинка от една бяла теменуга и загрижено се вглежда в изцапаното личице на цветето.

— Колко ще се радвам, ако можем да се отървем от тези мръсни, животинки! — казва поривисто малката ми сестра.

Гласът ѝ е развълнуван. Бих искал Охатцу да не влага толкова нерви и чувства във всичко, което казва и прави. Тя много обича цветята. Премного се тревожи за тях. Но голият охлюв, който е уловила с палеца и показалеца, размахва ужасно напред-назад кафявите си рогца и тя изведнъж прехвърля към него трескавото си съчувствие.

— Дали ще изпита болка, ако... е, нали знаеш?

Тя няма сили да изрече думата „смажа“, само ме поглежда многозначително.

Коленичили сме една до друга и плевим тревата, а зелената майска вечер е толкова нежна, че за да не наруши спокойствието ѝ, Охатцу ми говори шепнешком. Загрижеността, която проявява към всяко живо същество, е заразителна. Изведнъж си спомням крякането, мяукането, бясното лаене, с които животинският свят в Хирошима страдаше и умираше в деня на унищожението. Да, предполагам, че всяко живо същество страда — дори голият охлюв! Правя знак на Охатцу да пусне нещастното животинче. Когато охлювът запълзява, като размахва весело набръчканите си рогца, ние с Охатцу се споглеждаме усмихнато.

Приятно ми е да седя коленичила до малката си сестра в нейната цветна леха. Приятно е да слушаме заедно как щурците шумолят с крилца по дървото над нашите глави. Приятно е да вдъхваме аромата на тревите. Чудно хубаво е да си с Охатцу.

— Сестро?

— Да?

— Искам да те питам нещо.

— Какво?

— За... любовта!

Боже мой! Аз се засмивам, но после поглеждам Охатцу и ставам сериозна. Тя диша ускорено само защото е произнесла тази магическа дума — любов. Гърдите ѝ се повдигат. Разбирам, че Охатцу не само е готова за това голямо събитие, но и жадува за него. Обезпокоена, аз я питам какво иска да знае.

— Вярваш ли в любовта... от пръв поглед, голяма сестро?

О, небеса! Трябва да е харо-сан, колкото и невероятно да изглежда! За да печеля време, изскубвам един голям бурен от земята и оставям мислите си да следват една съвсем нова посока. Охатцу да се омъжи за американец! Защо не, както би казал Сам-сан, защо не? Нима крехката ми сестра няма да понапълнее в тази благоденстваща страна, която не познава що е лишения? Нима няма да спи спокойно в прегръдките на един мъж, за когото страданието е чуждо — да спи, без да се събужда с писъци? О, колко спокойна ще бъда, ако нежната ми и крехка сестричка се омъжи за човек като Сам-сан! Външно Охатцу е спокойна и невредима, но съзнанието ѝ е набраздено от белези. Сърцето ѝ беше разбито от твърде рано преживяната болка.

— Вярваш ли, сестро?

— Дали вярвам в любовта от пръв поглед? О, разбира се! — излъгвам я аз и съвестта ме загризва.

Всъщност не вярвам в любов от пръв поглед! Истинската любов расте бавно, като дърво, но мисълта, че малката ми сестра може да намери разрешение за трудния си живот, ме кара да въздъхна от задоволство. Охатцу бързо прочита мисълта ми.

— В такъв случай ще ми позволиш да се омъжа за този, когото обичам, нали? Няма да оставиш някоя наредо^[1] да ме омъжи? — пита ме тя на един дъх и плъзва меките си като кадифе пръсти в моите.

Рядко можеш да получиш милувка от моята срамежлива Охатцу и аз се топя от нежност при нейното докосване. Така съм обезоръжена, че ни най-малко не се противопоставям на предложението ѝ да минем без услугите на сватовница.

— Разбира се, можеш да се омъжиш за този, когото обичаш, малка сестро.

Тя веднага скача. Притиска нежните си ръце до гърдите — това е най-очарователният жест на Охатцу — и пламенно ми благодари.

— Помни, сега вече не можеш да се откажеш от обещанието си! Дала си ми дума — възкликва Охатцу и се смее като малко наивно момиченце, каквото всъщност е.

В градината се смрачава. Белите теменуги на Охатцу са станали оловносиви в мрака, ние вземаме кошничките си и се приготвяме да влезем в къщи. Преди да отвори вратата, Охатцу се обръща да погледне лехата с белите теменуги и белите ириси, които току-що са подали остриите си главички. Тази година Охатцу е насадила само бели цветя! След белите ириси ще дойдат млечнобелите цинии, след тях белите като сняг астри, а по-късно ще цъфнат кремавите хризантеми.

— Нейният любим цвят беше белият. Сигурна съм, че ще хареса тазгодишните бели букети — обръща се към мен Охатцу и гласът ѝ става все по-напрегнат.

— Не говори, мила!

Обгръщам с ръка внезапно изпъналото се тяло на Охатцу и когато влизаме вътре, оставили зад нас тъмнеещата нощ, изпитвам безпокойство за сестра си. Тя живее твърде много със спомена за детството си — детство, каквото всъщност не бе имала. Това, което бе преживяла в деня на атомната бомбардировка, я бе притиснало, както обилен сняг смазва крехките клони на младата ела. Хирошима е пълна с млади хора, наглед невредими, но вътрешно осакатени и обезобразени.

— Хайде да погледнем в нашата кутия, сестро!

Знаех си! Разстроена е. Мисълта за майка ни я върна в миналото, а в такива моменти тя винаги иска да отваряме „нашата кутия“. Кутията с нашите спомени е сякаш единственото нещо, което успокоява неизлечимите рани на малката ми сестра.

Влизаме в къщи и Охатцу бърза да донесе кутията. Без да палим лампата, ние коленичим една до друга пред нея върху сламената рогозка. Охатцу, така развълнувана, сякаш вижда за първи път лакираната кутия, заравя ръце в съдържанието ѝ.

— Звънчето ми! Чуй го, голяма сестро!

Дзън-дзън-дзън.

Охатцу люлее в тъмната стая сребърното звънче, което сестрата на мама — сан ѝ бе подарила за нейния трети рожден ден. Всички неща в „нашата кутия“ са подаръци за рождените ни дни от леля Матцуи, в чиято къща пазехме подарените ни съкровища. (Това беше идея на леля Матцуи — да не става нужда да влачим играчките си

насам-натам, като отиваме през седмицата при нея.) И по-добре! Играчките, които държахме в къщата на леля в предградието, останаха невредими, докато всичко в нашата къща се превърна в пепел и полетя във въздуха.

— Стъкленото ми пате! — възкликва Охатцу. — Ох, погледни! Пръчиците за ядене на куклата ми. Колко обичам нашата кутия, голяма сестро!

— Аз също, мила!

Най-любимият ми предмет в „нашата кутия“ е един палячо от парцали. Изваждам и оправям гънките на кимоното му. Синият пояс е омачкан, чорапите — съвсем смъкнати. О, колко овехтял изглежда Парцалко! Колко уморен! Вземам го на ръце и го залюлявам като бебе.

(Миличък Парцалко! Защо изглеждаш така посърнал и слабичък? Защо изглеждаш така... състарен? Знаеш ли, Парцалко, ти започваш да приличаш на Фумио. Или по-скоро Фумио започва да прилича на тебе. Напоследък, като си легне и заспи, облегнал глава на ръката ми... изглежда така посърнал и изтощен... Боже мой!)

— Не мислиш ли, че Парцалко изглежда много слабичък, Охатцу?

— Той винаги си е бил слаб, голяма сестро.

Охатцу се усмихва замечтано и звъни със сребърното звънче в мекия здрач.

— Но не както е сега. Започва да прилича...

Спирам се навреме. Трябва да се владее и да не давам воля на паническия си страх. Крехката ми сестра не трябва да вижда колко съм разтревожена за Фумио. За щастие разговорът ни се прекъсва, преди да е имала време да ме попита какво искам да кажа. Отвън се чуват стъпки, бамбуковата ни врата леко се отваря и затваря.

— Дозо. В къщи ли сте, мили хора?

Има гласове, които те карат да настръхваш, да си нащрек. Такова чувство изпитвам още от дете към сладникавия глас, който достига сега до ушите ми, но когато старата Нагай-сан се вмъква в стаята, аз я посрещам изключително любезно. Първо, защото е наша далечна роднина, а това изисква най-голямо уважение от моя страна, и, второ, тя е накод, което още повече увеличава престижа ѝ. Тъкмо Нагай-сан бе уредила женитбата ми с Фумио. Обсипвам я с цял поток

любезности и казвам на нашата нежелана гостенка колко се радваме, че е дошла.

— От месеци не сме ви виждали, Нагай-сан! Каква изненада! Охатцу, моля ти се, донеси чай на Нагай-сан! А в това време аз ще запала лампата. Ето! Кажете ми сега как е вашето скъпоценно здраве, Нагай-сан? Каква щастлива звезда ви доведе при нас тази вечер?

Излишно беше да питам. Докато Охатцу отиваше към кухнята, погледът на старата сватовница пропълзва по фигурата на сестра ми и се спира на красивата ѝ шия:

— Красавица! Истинска красавица — прошепва тя зад коприненото си ветрило в тютюнев цвят, коленичейки до мен на пода. (Колко добре си спомням това ветрило от дните, когато тя идваше да урежда женитбата ми с Фумио!) — Нищо чудно, че младите мъже — и особено този млад мъж...

— Страхувам се, че имате грешка, Нагай-сан. Няма никакъв млад мъж.

— Много знаеш! Близките винаги последни научават за това, мила. Има един млад мъж, в това мога да те уверя, а при сегашната мания да се женят „по любов“ някой ден ще се събудиш и ще откриеш, че твоята малка птичка е отлетяла.

Аз се усмихвам почтително, за да покажа на Нагай-сан, че приемам думите ѝ само като шега. Но веднага си спомням, че тази вечер Охатцу ми бе поискала разрешение да се омъжи за този, когото си избере.

Божичко! Дали старата вещица не е надушила нещо? Пази се от жени с дълъг нос, ме предупреждаваше винаги леля Матцуи, а Нагай-сан, като всяка сватовница, има изключително дълъг нос. Крайчецът му винаги мърда, сякаш души някаква следа.

Все още коленичила, тя се приближава още повече до мене и продължава да шепне зад ветрилото си:

— Да си кажа истината, мила, днес се отбих да ти поговоря за Охатцу. Не трябва да чакаме нито минута повече, а да я омъжим! И то за подходящ човек, разбира се. Познавам един господин, много почтен човек...

— Как е вашият ревматизъм, Нагай-сан? — прекъсвам я аз.

— Искате да кажете, лумбагото ми. — Нагай-сан изглежда ядосана. — По-зле. И така, аз казах на този почтен господин няколко

думи за Охатцу и...

— Много мило, че сте се погрижили за нас, Нагай-сан! При вашето лумбаго и всичките ви други неприятности не бива да работите толкова много. Не вземайте всичко така присърце. Моля ви, не се тревожете за малката ми сестра.

(Да се тревожи ли? Нима не разчиташе на материалната „благодарност“ на почтения господин?) Алчните й очи святкат, но гласът й е все така мазен, когато ме уверява, че само изпълнява дълга си.

— Та нали аз те омъжих, мила? Беше на шестнадесет години. Сега ще се погрижа и за сестра ти. Но не трябва да се бавим. Този почтен господин доста бърза. Той... Как да ти кажа, той не е в първа младост и наистина не може да чака много...

Трас!

Една чаша се разбива на пода в кухнята; и двете знаем кой я е хвърлил. Не, така не може! Ще ни сполети нещастие, ако настроим сватовницата против нас. Отровата, която тя ще пръсне, ще проникне във всяко ъгълче, във всяка цепнатина. А това може да ни погуби.

— Извинете ме за миг, уважаема Нагай-сан! — казвам обезпокоено аз.

Отивам бързо в кухнята, но от Охатцу няма и следа. И друг път е бягала, когато се е чувствувала оскърбена, и аз всякога треперех от страх. Дали сега не скита из тъмните улици, притиснала ръце до гърдите си? Или е коленичила край реката на онова място, където нашата майка... Дали не копнее да последва?...

— Юка! — долита до мен гласът на сватовницата. — Имам само няколко минути, мило момиче. Защо се бавиш?

— Идвам, Нагай-сан.

Приготвям една табла със закуски и изтичвам с нея в другата стая. Придавам си загрижен израз и се покланям за извинение.

— Извикаха Охатцу навън. Малката дъщеря на съседа ни току-що... току-що паднала в кладенеца. (Каква глупава лъжа!) Мога ли да ви сипя чаша зелен чай. Нагай-сан? Да изтичам ли отсреща в рибарския магазин за сучи^[2]?

— Малко чай, ако обичаш. Но сучи, не! Отбих се случайно и не се надявах да те намеря в къщи. Но не се притеснявай — ще дойда пак.

О, мило момиче, ние, сватовниците, трябва да бъдем много упорити. Търпението, така да се каже, е нашата стока в търговията.

— Малко кейк? — каня аз. — Дозо, Нагай-сан.

След това, сякаш в продължение на цяла вечност, седим коленичили една срещу друга върху сламената рогозка, пием чая на глътки и си бъбрим любезно за семейството, за познати. Така изтича един час — строго определеното за посещения време. Накрая, когато свършваме закуските, се покланяме толкова ниско, че главите ни се чукват една о друга като две твърдо сварени яйца. Изправяме се бързо и старата сватовница тръгва бавно към фусума, като си вее с коприненото ветрило.

— Току-що говорихме, че възрастните господа бързат да се женят, но няма да е лошо може би и красивата Охатцу да побърза — измърморва тя. — Да, да, мило момиче, по-добре е да погледнем открито на нещата. Младата ти сестра е желана днес... но утре? Освен това, нали знаеш, че ще има и деца. Какви деца ще роди милата Охатцу? А? В Хирошима сега много се говори, че на вас, оцелелите от атомната бомба, ви се раждали... особени деца. Да, всичко това е много тъжно, мило момиче... Затова мисля, че трябва да побързаме. Наистина няма нито минута за губене! Знаеш не по-зле от мен, че никое семейство не приема за снаха момиче, оцеляло от атомната бомба. Но този почтен стар господин...

— Sayonara! Arigato Gozai mashita.

— Sayonara! Yoku irashite kudasai mashita.^[3]

Усмихваме се престорено една на друга и се покланяме дълбоко, но този път внимаваме да не си ударим главите. Когато най-последно се изправяме, накодосан ми хвърля бърз поглед. После облизва устни с малкия си остър език. Тя знае, че е спечелила победата. Прочела бе в очите ми неизказания страх, който се таи у всеки оцелял от бомбата. Та няма ние с Охатцу не бяхме изложени на радиоактивните лъчи, проникнали в костите ни преди четиринадесет години? О, божичко! Ние сме деца на бомбата, нашите деца също, защото печатът ѝ ще се предава от поколение на поколение. Дали моята Мичико, пълничкият Тадео, красивата Охатцу няма да създадат... да създадат...

— Arigato Gozai mashita, уважаема Нагай-сан — измърморвам аз разтреперана.

Но старата сватовница вече прекосява тъмната градина и отнася със себе си покоя на сърцето ми.

---

[1] Накодо (яп.) — сватовница. ↑

[2] Сучи (яп.) — дребни оризови хапки, гарнирани с месо или сурова риба. ↑

[3] — Довиждане! Благодаря за посещението!

— Довиждане! Колко мило, че се отбихте!

(приблизителен превод). — Бел. ladyofthesea ↑

Колко е приятно след дългата зима да седиш под разцъфнало вишнево дърво! Цветовете се разпукват от горещото слънце, тревата се подава от земята, като нетърпеливи зелени пръсти (Тадео откъсва няколко стръкчета и ги сдъвква!) Въздухът трепти от горещината. Като повечето хора, дошли на празника, и ние бяхме донесли нашата сламена рогозка и коленичим в кръг върху нея. Аз съм в средата. Подръпвам струните на любимия ми самисен.

— Ла... ла-ла... ла...

Как обичам да свиря и да пея! Съчинила съм си много песни, както, предполагам, ги съчиняват и птичките. Някаква мелодийка, няколко думи за това как листенцата на цветята опадали, защото настъпил часът им — нещо такова.

— Защо не пееш, Охатцу? Дозо, пей!

— Добре, сестро — отговаря ми Охатцу на английски.

Но запява така разсеяно — мислите й са някъде далеч. „Какво става с малката ми сестра?“ — питам се аз. Изведнъж тя прекъсва песента за вишневия цвят, и то така внезапно, че аз трепвам.

— Не забравяй, че трябва да се срещнем с Маеда-сан в чайната — пошепва ми тя. — Вече е почти четири, сестро.

Небеса, Охатцу знае колко е часът! Трябва да има нещо. Но защо това своенравно дете пренебрегва усилията на Сам-сан да разговаря с нея?

— Кой иска саке? — питам малко развълнувано аз.

— Бих казал — всички — засмива се харо-сан. — Дошли сме да празнуваме.

Ако неговата родина пусне с парашути няколко хиляди момчета като Сам-сан — така добросърдечни, така чувствителни, — ще заобичаме американците. Как се радва той на скромното ни тържество. Възприел нашето празнично настроение (за нас, японците, редките излети, които имаме възможност да правим, са един вид бонбони и ние ги смучем бавно, докато нищо не остане от тях), наемателят ни обръща

чашите със саке, пее радостно и пуска шеги — весели и глупави като нашите. Беше възхитен дори от пътуването ни по развълнуваното море до остров Миаджима, макар че корабчето беше толкова препълнено, та едва не потъна. Сега наблюдава наоколо групичките хора, коленичили на сламените рогозки. Началници на канцеларии са довели бледите си чиновници да пият саке на открито. Фабриканти черпят работниците си със сурова риба под вишневите дръвчета. Доволни, че са се освободили за един ден от тежките си задължения, пийнали млади мъже се суятят насам-натам, а моите „бейби — сан“, както наемателят ни нарича Тадео и Мичико, скачат и изпълняват някакъв свой танц, облечени в новите си кимона, които Маеда-сан им подари. На тези пролетни кимона е нарисувана планината Фуджи, чиито кратери весело димят. Всички им ръкопляскат.

— Изпей ни нещичко, Юка — моли ме Фумио.

Той изглежда добре на слънчевата светлина. О, сигурна съм, че топлите пролетни ветрове ще му възвърнат здравето! Усмивам му се и съчинявам в негова чест една танка^[1], в която се казва, че с идването на ластовичките и разцъфването на вишните ще цъфне и нашето щастие.

— Ла... ла-ла... ла... — пея аз.

Когато свършвам песента, всички мълчим замечтано. Има ли нещо по-приятно от това да седиш с хората, които обичаш, сред красотата на природата? Дори веселият Сам-сан се е смълчал. Погледът му се е спрял на Охатцу, която по красота съперничи на майския ден. Но нашата хубавица неочаквано се изправя.

— Часът е четири, голяма сестро — казва тя с такава настойчивост, че кадифеният ѝ глас прозвучава дрезгаво. — Почти четири и пет.

Своенравното дете вплита тънките си пръсти в моите и ме дърпа да стана. Смее се весело, като развълнувано момиченце, и ме тегли по тревата. Лицето ѝ така сияе, че хората се спират и се усмихват след нея, но Охатцу, както обикновено, не обръща внимание на възхищението им.

— Ето, ето го — вика тя.

— Маеда-сан ли?

— Не, не. Моят приятел. Моят приятел, за когото ти говорих вчера.

Бяхме се спрели. Шумната и весела празнична тълпа пред чайните — почтени старци, студенти, деца, хванали се за ръцете на родителите си — се движи като развълнувано море около нас. Охатцу обръща бързо глава и поглежда крадешком към чайната „Червеният дракон“, където трябваше да се срещнем с нашия приятел Маеда-сан.

— Това е той! Хиро! На стълбите, с тъмнозеленото кимоно.

Тя пъхва треперещите си пръсти в ръката ми и с цял поток думи ми доверява, че се е влюбила „завинаги“, както Охатцу от прочутата легенда. Странно, обектът на чувствата ѝ поразително прилича на любимия на нейната съименничка, така, както е изобразен в античните японски гравюри.

— Красив е, нали, голяма сестро? — пита ме Охатцу и поглежда в разширените ми от възхищение очи.

Красив ли? Той е просто един млад бог.

— Да — прошепвам аз със затаен дъх. (О, не трябваше да казвам това! Аз не знам нищо за този красив младеж и нямам право да насърчавам Охатцу. Но, боже мой, как обичам романтичната любов!) Охатцу ми обяснява, че този млад човек е художник, ученик на Маеда-сан, чрез когото се запознали. Тъй като картините трудно се продавали, той бил принуден да изкарва прехраната си като фоторепортер.

— Е, после? — питам аз, като се мъча да говоря равнодушно.

— Той иска да се ожени за мен!

Охатцу гледа възторжено към стълбите на чайната. Стоим под едно вишнево дърво и дъжд от цветчета се посипва върху изразително сключените ѝ ръце. Сърцето ми се свива. Милата ми сестрица! Тя изглежда така крехка, както тези бели цветчета, чийто живот на земята вече е свършил. Все пак Охатцу бе оцеляла от най-голямото изстребление, което човечеството е видяло някога. (Нежното ѝ като цветец тяло беше спасено от пожара благодарение на река Хирошима, в която нашата майка — една горяща факла — се хвърли, за да намери смъртта.)

— Охатцу... — започвам аз, а гласът ми, който трябва да е строг, потреперва от вълнение.

— Сестро, ти обеща! Не можеш вече да вземеш думите си назад. Каза ми, че мога да се омъжа за когото си избира.

Какво да кажа? Как да постъпя? Докато премислям, виждам, че красивият младеж ни е забелязал и лети към малката ми сестра върху

крилата на любовта! (Колко изтънчено се изразяват чужденците, макар че изглеждат така непоетични!) Божичко! Преди да съм решила как да се държа, Охатцу ни представя един на друг и ние с Хиро Шимицу започнахме да се кланяме и да се усмихваме. В този критичен момент се появява семейството ми.

— А, ето ви и вас! — възкликвам и си придавам спокоен вид, защото леля Матцуи казва, че най-важното нещо е присъствието на духа.

Объркаш ли се — загубил си играта. И все пак се изчервявам както малката ми сестра, когато представям на Сам-сан и на съпруга си почитателя на Охатцу.

— Шимицу-сан е добър приятел на Охатцу — пояснявам аз и лицето на Сам-сан се удължава.

Променя израза си и моето лице, защото разбирам, че мечтите ми за Охатцу се сричат като бамбукова колиба при тайфун. Погледът на Сам-сан говори, че е неприятно изненадан от внезапната поява на приятеля на Охатцу. И за него, както за всички останали, е очевидно, че Охатцу е безнадеждно влюбена в този красив като бог Хиро. Боже мой! В един миг ми става ясно, че Сам-сан не бе имал никакви изгледи за успех пред малката ми сестра.

— Чакаме ви, скъпи приятели!

Весело потракващите гета на Маеда-сан бързат надолу по стълбата на чайната.

— Ще прекараме тази празнична вечер заедно сред прекрасните вишневи цветчета — възкликва той.

Очите му са толкова нежни, че дори дрезгавият му глас ме стопля. След секунда само той е вече схванал положението (Охатцу и Хиро — очевидно влюбени, а Сам-сан — в лошо настроение). Маеда-сан веднага измъква едно вишнево клонче от пояса си и го подава на Сам-сан.

— Безкрайно се радвам, че дойдохте на нашия празник на вишните! — казва той с очарователната си усмивка и пъхва вишневото клонче в колана на Сам-сан. — Празненството ще бъде двойно по-приятно, щом и вие ще бъдете с нас, скъпи приятелю. Предстоят ни щастливи часове.

Да, щастливи, щастливи часове! Колко съм радостна. Седя в приятната чайна, слушам музиката на самисена и ям толкова красиво

пригответни неща, че ще трябва да ги запомня добре, за да мога да ги опиша на Харада-сан и на другите нещастни хора от нашата улица. Например рибешки очи, наредени върху ароматични морски водорасли. Или оваляни в тесто и изпържени пчели, набучени на фини клечици за зъби. Небеса, колко се различава тази празнична храна от всекидневното ни еднообразно ядене, колко по-различна е тя от оризовата каша, единствената храна, която Харада-сан може да си позволи!

— Банзай! Банзай^[2]!

— Банзай, Сам-сан — възкликвам аз.

От всички тези наздравици малката ни компания се е понапила леко, а лицето на Сам-сан е станало тъмночервено. Все още в лошо настроение, той не престава да пълни чашата си и да поглежда към Охатцу и Хиро, коленичили един до друг в края на дългата ниска маса.

— Вземете си нещо, вземете от рибешките очи! — моля го аз.

— Благодаря. Не съм гладен.

Разбирам, че Сам-сан завижда. Не на Хиро, защото е запленил Охатцу, а на двамата така щастливи заедно. Но какво става? Оглушителни ръкопляскания достигат до нас от другия край на масата.

— А, игрите са започнали. Ура, три пъти ура! — извиквам аз, когато забелязвам, че в срещуположния край на дългата зала е започнала приятната игра бейзбол.

Разбира се, истинска топка няма, тояги — също, но гостите наподобяват движенията при игра на бейзбол, замахват, сякаш удрят с тоягите, после хващат въображаемите топки, които летят във въздуха срещу тях. Всъщност това е един вид балет.

Скачам и бързам да се включа в играта заедно с Маеда-сан и неговите приятели — художници. О, колко са весели всички! Две гейши, наети специално за случая, се присъединяват към нас и докато те свирят на самисен, ние всички пеем и наподобяваме движенията при игра на бейзбол.

После започваме да играем на „влак“ — моята любима игра. В редица един зад друг, хванати за раменете, ние тичаме напред-назад из дългата зала и шепнем: „Ту-ту! Ту-ту!“ Изтичвам обратно към масата като едва не се спъвам в дългото си кимоно, за да напълня със саке чашата на Сам-сан и да го подканя да вземе участие във веселието.

— Елате да играем „Ту-ту“, Сам-сан!

— Същинско дете сте, Юка-сан. Изобщо вие, японците, сте деца — казва американецът, но аз само се засмивам и го повличам към другия край на залата, където започват нова игра.

Обяснявам му, че играта се нарича „Старата вещица, ловецът и мечката“ и се играе във всички чайни в Япония. Участвуват двама души — обяснявам аз — и всеки играч, скрит от другия зад висок параван, играе ролята или на злата вещица (като накуцва прегърбен), или на ловеца (дебнещ дивеча), или на мечката (като пълзи на четири крака).

— Зрителите виждат и двамата и още от началото на играта знаят кой ще спечели, но играчите не могат да се видят, преди да стигнат до паравана. Проумявате ли? — питам Сам-сан и се смея закачливо.

— Трябва да съм много глупав!

— Но това съвсем не е сложно! Старата вещица може да омагьоса ловеца, но нея пък ще я изяде мечката. Ловецът може да убие мечката, но е загубен, ако срещне старата вещица. Много е забавно, Сам-сан. Всички се превиват от смях!

— Наистина ли?

Американецът не изглежда убеден, но аз му казвам, че ние с Фумио ще му покажем играта.

Ставаме, усмихваме се един на друг и заемаме местата си от двете страни на паравана. „Кого да представя?“ — питам се аз, щом оставам сама, и решавам да взема ролята на ловеца. Тръгвам към паравана, като си давам вид, че уж държа пред себе си нож, но на края ме чака Фумио, преобразен като вещица. За удоволствие на публиката старата вещица страшно ме наругава. Моят Фумио е прекрасен актьор. Как обича да се забавлява! Как обича живота!

За втория тур решавам аз да играя ролята на старата жена и тръгвам с накуцване към паравана, като се подпирам на несъществуващ бастун. Фумио пак ме побеждава! Този път пристъпва на четири крака, клати мечката си глава и ръмжи, готов да ме изяде. Всички се превиват от смях, когато страшната мечка се катурва непохватно и ляга на една страна. Всички освен мене. Забелязвам израза на Фумио и изведнъж разбирам, че това вече не е игра.

Божичко! О, божичко! Отпускам се на колене до него, а бедничкият ми съпруг ме поглежда с ужасени очи. По лицето му се стича обилна пот.

— Не мога да стана — прошепва той.

Отварям уста да извикам, но Фумио ме възпира, като слага ръка върху моята.

— Не казвай никому какво се е случило. Ще им се развали вечерта. Дойде, Юка! Болестта дойде...

Гласът му заглъхва, очите му се затварят. Разбирам, че е припаднал. Отварям пак уста, но успявам да възпра вика, готов да излети от гърлото ми. Той е прав. (Фумио винаги е прав!) Не бива да разваляме вечерта на приятелите ни — и без това имат толкова малко радост в живота си. Коленичила край простряното тяло на моя съпруг, аз се покланям дълбоко на всички.

— Моля да ни извините — казвам и се усмихвам. — Малка злополука, но нищо сериозно. Моля да ни извините. Дозо!

---

[1] Танка (яп.) — песничка. ↑

[2] Банзай (яп.) — наздраве. ↑

Яд ме е на тебе, ябълко, задето си толкова скъпа! Всичко в лавката при болницата е много скъпо, дори простият целулоиден гребен, за който току-що попитах. Продължавам да питам продавачката: „Колко струва?“ (соча кесийка бонбони, хартиено ветрило и една игра „го“^[1]) и изведнъж разбирам, че отсега нататък „икура десука“^[2] ще бъде обичайният ми въпрос! Винаги съм била бедна, но сега, когато Фумио е болен, сигурно ще изпадна в още по-голяма нищета и тази мисъл ме плаши. Не обичам хората, които искат твърде много от живота, но доста трудно ще свикна да живея като Харада-сан — да не мога да си купя дори една ябълка.

— Това е Мелилин Монло^[3] — обяснява ми продавачката с бледото лице. — На ветрилото, до планината Фуджи. То е малко скъсано, може да ви го дам на половин цена.

Видът ѝ е такъв, сякаш някой размахва вмирисана херинга под носа ѝ; навярно защото от сутрин до вечер вдишва миризмата на лекарства и дезинфекционни средства. Болницата си има своя миризма и аз си казвам, че още отсега трябва да свикна с нея. Отсега нататък тя ще бъде част от моето съществуване. Не е ли по-добре да приемаме веднага това, което животът ни предлага? Така е по-добре.

— Нямам намерение да купувам нищо. Само разглеждам — излъгвам аз продавачката. — Моят съпруг...

При мисълта за Фумио, който лежи горе и страда, коридорът започва да се люлее. Хващам се за щанда и чувам, че продавачката ме пита в кое отделение е мъжът ми. Отговарям ѝ, че е в отдела за лъчева болест и държането ѝ изведнъж се променя. Тя побутва към мен скъпата ябълка.

— Вземете! Подарявам ви я. — Осеяното ѝ с белези лице потреперва. — Цялото ми семейство изгоря от атомната бомба. Извинете, че ви казвам това — добавя смирено.

Покланяме се една на друга. Тя е успяла вече да се овладее. Лицето ѝ е отново като маска.

Но очите ни дълго се гледат. В това време се приближава с накуцване друг купувач и тя ми пошепва да почакам, защото иска да завие ябълката на Фумио в хубава хартия. (О, изпитах чувството, че е протегнала ръка да погали сърцето ми!)

— Благодаря ви — прошепвам аз.

Облягам се на стената и се замислям за Фумио. Горе, в отделението, съпругът ми се бори със смъртта — по-точно борят се кръвта, черният дроб и далакът му, докато Фумио лежи и гледа веселата катеричка, застанала на перваза на прозореца. И той, и останалите пет души я гледаха тъжно, когато ги оставих преди малко. Естествено. Преди четиринадесет години смъртта се бе промъкнала в телата на тия млади мъже и сега ги довършваше, докато тази весела катеричка...

Затварям очи (продавачката е още заета) и отпускам умореното си тяло до стената. Не съм спала цяла нощ — прекарах я, коленичила край леглото на Фумио, но не това е главната причина за изтощението ми. Изморена съм, защото през цялото време бях мислила за неща, твърде сложни за моя ум. Мислех например за ролята, която случайността играе в нашия живот. Ако на Фумио не бяха дали отпуска на този прословут 6 август 1945, той нямаше да бъде в Хирошима. А ако не бе дошъл в Хирошима, нямаше да се рови в купищата мъртви тела, да вдига тяло след тяло, за да ме търси, и нямаше да се разболе от лъчева болест. Щеше да е здрав и да крои планове за щастливо бъдеще на своето семейство. Сега планове кроеше черният му дроб — да умре и да вземе Фумио със себе си. Ето това са моите „твърде сложни мисли“.

— Заспали сте права, Юка-сан!

— Сам-сан!

Дългокракият американец с разрошена коса и загрижен поглед застава пред мен. Опитвам се да придам спокоен вид на разтревоженото си лице.

— При Фумио ли идвате? — питам аз. — Той спи. Съжалявам, Сам-сан, но никой не може да влезе при него.

— За бога, Юка-сан, защо не сте ми казали, че Фумио е толкова болен?

Харо-сан изглежда ужасно разстроен. Едва сега е разбрал какво се бе случило снощи с Фумио и както обикновено не знае как да

прикрие чувствата си. Неговата мъка разколебава самообладанието ми и очите ми се наливат със сълзи. Мъча се да се овладее, а в същия миг усещам, че някакъв предмет се плъзва в ръката ми. Моята нова позната, продавачката, ми е дошла на помощ. Стисвам в ръка ябълката за Фумио и поглеждам спокойното лице на жената, както млада актриса гледа прочута звезда, от която иска да се поучи. Усмивваме се весело една на друга и се покланяме няколко пъти.

— Слушайте, Сам-сан, защо не отидете да ме дочакате в къщи? Фумио не може да приема посетители — казвам аз на американеца и с радост чувам, че гласът ми звучи естествено.

Това, което му казвам, не е вярно, но не искам Сам-сан да види Фумио и другите болни в стаята. Времето, когато можех да скрия истината от него, отдавна мина; но аз обичам младия си наемател и не желая да го изправям пред излишни ужаси. Сам-сан е все още свободен човек, но завладее ли го веднъж състрадание (а заедно с него и желание да помогне), не ще бъде вече свободен. Бих искала да остане настрана от нещастията на Хирошима.

Всичко щеше да се нареди както трябва, ако тъкмо в тоя момент не бе минал доктор Домото. Боже мой! Приятният, енергичен доктор профучава край нас, после се спира и ме хваща за ръката, а добрите му очи проблясват зад дебелия стъкла на очилата му.

— А! Тъкмо отивам при съпруга ви, мисис Накамура — възкликва той на лош английски език.

Представям му американеца и тогава се случва тъкмо това, което не исках да се случи. Доктор Домото, който много се гордее с новото отделение за лъчево болни, поканва Сам-сан да дойде с нас горе. Случаят реши въпроса вместо мен и аз мълчаливо тръгвам нагоре по стълбите. За щастие спомням си как трябва да се държа и вървя на три крачки зад мъжете. Когато доктор Домото отваря вратата на стаята, в която лежи Фумио, Сам-сан се обръща и ме поглежда с упрек. „Как можахте да криете това от мен? — сякаш питат очите му. — От мен, Юка-сан!“

— Катеричката си строи гнездо в хралупата на дървото пред моя прозорец — прошепва ми Фумио, след като докторът го поздравява и отминава към другото легло.

— Наистина ли, мили?

Ръцете, които познавам така добре, ръцете, които почитам и уважавам, лежат подути върху завивката. Даже за това кратко време бяха станали ужасяващи, чужди и за да не ги види харо-сан, бързо ги покривам със своите. Кимвам към трептящата от живот рунтава опашка, която се подава от една хралупа на цъфналото вишнево дърво.

— Как мислиш, дали съпругата му не мъти вътре яйцата, а, Фумио?

Накарах моя страдащ съпруг да се усмихне!

— Разбира се. И то много яйца.

Гласът му е само хриплив шепот, а лицето му е изопнато от болката в подутия стомах. И все пак моят храбър Фумио намира удоволствие в гледката, която се вижда от болничния прозорец. Глупавата ми шега за яйцата се повтаря от легло на легло и по обезобразените лица се появяват усмивки. Момчето, чиито пръсти от четиринадесет години приличат на сбръчкани кафяви коренища, възкликва възбудено:

— Ние решихме, че в гнездото навярно има малки. Да, почти сме сигурни — казва ми то и петте покрити с белези глави, облежнати върху болничните възглавници, кимат утвърдително.

„Почти сме сигурни“ — сякаш казват тъжните им очи.

— Човекът на това легло е претърпял двадесет операции — обяснява доктор Домото на Сам-сан. — А на този тук — жертва на атомни изгаряния — една трета от тялото е покрита с рани. — Ох, този английски, не мога да го говоря — възкликва докторът и ме отрупва с куп японски думи, за да ги превода.

Без да вдигам ръка от болните пръсти на Фумио и без да откъсвам очи от веселото вишнево дърво, аз бавно превеждам:

— Докторът казва, че болните от лъчева болест страдат от външни и вътрешни увреждания. Понякога с безброй операции успяват да премахнат следите от изгаряне и някои други увреждания от бомбата. Но за вътрешните рани няма лечение.

Сам-сан кимва с глава. Той е приковал поглед върху отвратителните подутини, които покриват гърдите и рамената на пациента, и съсредоточеният израз на лицето му ми припомня, че баща му е бил лекар. Може би и Сам-сан е трябвало да стане лекар, както ми каза първата вечер. Може би някой ден все пак ще стане.

— Момчето, което лежи тук, има свиване на клепачите вследствие атомния взрив — продължава отново на английски доктор Домото. — Четиринадесет години спи с отворени очи или по-точно — не спи! Долната част на ушите му липсва, устата... е, сам виждате какво е станало с устата...

Той обяснява всеки от случаите научно, като понякога повдига завивките, за да покаже на посетителя някой нов ужас. Докато слушам гласа на доктора, се чудя какво ли си мислят самите „случаи“. За щастие те не разбират английски. Но дори и да разбираха, едва ли биха се интересували да чуят защо повечето от тях са обречени да умрат. Очите им, приковани в червената опашка на катеричката, сякаш търсят отговора на голямата тайна — тайната на живота. Дали си задават въпроса защо човекът, който не може да създаде дори един-единствен косъм от тази опашка, се е усъвършенствувал да унищожава живите същества?

Една ръка докосва моята и леко я стисва. За миг нашите ръце — на доктора, моята и на съпруга ми — се притискат с разбирателство. След това бавно се отдръпват. И докато докторът тихо разговаря с Фумио, аз обръщам глава и срещам очите на Сам-сан.

Какво се е случило с харо-сан? Погледът му се е променил. Може би поради това, че той вече не е човек, който гледа отвън — а отвътре. Откакто е влязъл в стаята на Фумио, той вече взема участие в нашата трагедия, в нашия живот! О, Сам-сан знае, разбира се, какво се бе случило в Хирошима, но да знаеш е едно, а да стоиш в една стая с шестима страдащи мъже — друго. Не само да ги гледаш, а да страдаш заедно с тях и да искаш да им помогнеш.

— Мога ли... мога ли да направя нещо за Фумио? — пита харо-сан с напрегнат глас.

Той така силно стиска в юмрук дългите си момчешки пръсти, че за миг Фумио откъсва погледа от рунтавата опашка на катеричката и се усмихва на наемателя ни.

— Помоли го да купи няколко ореха за катеричката — казва Фумио, след като му превеждам думите на американеца, но Сам-сан изглежда така изумен, сякаш са го плеснали през лицето.

— Орехи ли? Само орехи? Това ли е всичко, което мога да направя...

Той отстъпва бавно към вратата. Преди да я отвори, оглежда цялата стая, спира поглед на всяко от шестте легла поотделно и на болните, които лежат в тях. После по лицето му избива такава червенина, сякаш всичката му кръв е нахлула в главата.

Нашият наемател прави един отчаян лек поклон и бързо излиза от стаята.

---

[1] „Го“ — японска игра, подобна на шахмат. ↑

[2] Икура десука (яп.) — колко струва. ↑

[3] Мерилин Монро — американска киноактриса (японците бъркат „л“ и „р“). ↑

Обичам утрото. Денят принадлежи на всички, а утрото само на теб. И Мичико, също като мен, обича тези тайнствени ранни часове, навярно защото е зачената в утро и се роди в утро. Всяка сутрин, преди небето да порозовее от пламъка на зората, тя се промъква в градината и аз знам как се надява, как силно се надява, че никой няма да я последва. На нейната възраст и аз правех същото. И аз, като Мичико, имах срещи със своето съкровено „аз“, на които отивах на пръсти, задъхана, както отивах по-късно на любовните си срещи.

— Мамо — чувам я да прошепва всяка сутрин и за да я успокоя, се преструвам, че спя дълбоко.

(Дали и моята майка се е преструвала, че спи, когато прошепвах името ѝ, преди да изтичам на утринната си среща? Мама — сан, мила мама — сан, сигурна съм, че и ти си се преструвала.)

Чувам, че вратата се открява, отварям очи и виждам как една малка босонога фигурка със синя дреха изтичва на пръсти навън. Лежа неподвижно под завивките, като восъчна кукла. Инстинктивно протягам ръка към Фумио, но си спомням, че не е тук, и напълно се разбуждам. Смъквам нощницата, обличам домашната си дреха и тихо прекосявам стаята, за да не събудя моето малко пълничко момченце. (Чувам го да се смее насън.) В кухнята бързам да запаля огъня. Чаша димящ чай ще сгрее самотното ми тяло, което вече няма другар да го топли.

Божичко! Събудих госпожа Червенушка. Чувам как протяга тънките си като кибритени клечици крачка и отърсва перушината си, макар че клетката ѝ все още е покрита. Щом повдигна единия край на покривката, тя веднага отваря жълтата си човчица. Не, не, госпожо Червенушке! Моля ви се, не започвайте още да цвърчите — ще събудите моя Тадео. О, какъв сърдит поглед ми хвърля госпожа Червенушка! Но нали имам меко сърце, веднага отстъпвам. Добре тогава, госпожо Червенушке, започвайте песента. Но тихичко, мила — шепнешком.

— Пш-ш!

Водата за чая завира. Колко е шумен старият ми чайник! Започва да свири и аз бързам да го вдигна от огъня, а той също ме поглежда ядосано, както госпожа Червенушка. Разбира се, той обича да свири и това е съвсем обяснимо. Свиренето е единственият му начин да се изразява, както имаше обичай да казва Фумио. Изведнъж се сепвам. „Имаше обичай!“ Защо „имаше обичай“? О, Фумио!

Запарвам си чаша чай и докато го пия на глътки, отивам към вратата. Доближавам око до процепа и виждам Мичико наведена над езерцето. Безмълвна и неподвижна, тя е коленичила в тревата, а очите ѝ са приковани върху спящите във водата лотосови пъпки. Усещам как дишането ми се ускорява. А, и ти ли, Мичико? И ти ли следиш с трепет разтварянето на листенцата и наблюдаваш началото? Колко много си приличаме с тебе!

Коленичила в тишината на утрото, дъщеря ми е сякаш в някакво напрегнато очакване. Тя скланя глава настрани и се вслушва в звука, който издават при пробуждането си лотосовите пъпки. Ясно си спомням как някои се разтварят с леко изпукване, а други — със звук, приличащ на целувка. Виждам как дъщеря ми се усмихва. Дълбоко доволство озарява кръглото ѝ лице и аз разбирам, че Мичико току-що е станала свидетел на истинско чудо — раждането на едно ново цвете в мига, когато се ражда и пролетното утро. Аз също се усмихвам тайно, седнала зад фусума.

— Дръж, Мичико!

Виждам как една зелена топка профучава във въздуха, преди да съм видяла ръката на този, който я е хвърлил, и самия него. Но така добре познавам вече нашия наемател, че още преди да излезе с леката си походка от къщата, мога ясно да си представя как дългите му крака се подават под късата за него юката^[1], която съм му заела.

— Жаби ли търсиш, Мичико? — пита я Сам-сан.

Мичико се мръщи, озадачена от английските думи, после поклаща леко глава. Знам, че никога и никому няма да каже какво бе видяла преди малко. До края на дните си ще го запази скрито зад тази странна и тайнствена усмивка.

Мичико живо се изправя и се покланя ниско в синята си юката. Погледът ѝ е тържествен, когато изпълнява този акт на вежливост. Тя е очарователна. Изведнъж ме обзема странно чувство за вина —

чувството, което изпитвам понякога при мисълта колко много обичам семейството си. Но защо да се срамувам от нещо, толкова естествено за една жена? В какво съм виновна?

Сякаш в отговор на тая мисъл три фигури, прилични на привидения, преминават край нашата врата — Харада-сан и нейните две приятелки се влачат на път за работа. (Те чукат камъни за новото шосе на няколко километра от града.) О, да, чувството ми за вина е съвсем обяснимо! Пренебрегвах старите си приятели и посвещавах всичкото си време на семейството, като забравях, че първото задължение, което имаме ние, оцелелите от атомната бомба, е да се грижим един за друг. По-рано имах навика да отивам при тях и да им помагам. Сега, навлякла дрехата на егоизма, приличам на камък, покрит с мъх.

— Коничива, Харада-сан!

Мичико, застанала до езерцето, се покланя на трите ни съседки, които сериозно отговарят на поздрава ѝ. Забелязват харо-сан и се покланят и на него — три уморени жени, облечени в изцапани работни панталони, в които са напъхали грубите си кимона. Младият американец също им се покланя и аз имам чувството, че до преди седмица той нямаше да може така сърдечно да изпълни този японски поздрав. Няма съмнение — нещо се бе случило с харо-сан през последните дни.

Прилепам се още повече към цепнатината на вратата и виждам, че Сам-сан гледа след приятелките ми. Намръщва се, после се навежда изведнъж и протяга ръце към Мичико. Дъщеря ми се хвърля в прегръдката му и когато той я притиска към себе си, аз долавям желанието му да защити детето от съдбата, сполетяла Харада-сан и другите две жени — от съдбата, сполетяла всички ни в Хирошима. Мрачният израз на лицето му ме изненадва. Но не отгатнах ли още в началото, че зад момчешката му външност, зад закачките му се крие друг Сам-сан, готов да се разтвори като пъпките на лотосите?

Русата му коса блести на слънцето. Полегатите покриви на нашата улица и клоните на единственото ни вишнево дърво пламват. Слънцето, слънцето! Отварям вратата и се готвя да изтичам навън в свежата утрин, когато една мисъл ме смразява. Дървото пред болничния прозорец на Фумио също трябва да е огряно от слънцето! Утрото ще настъпи и за него, но нему, както и на останалите пет души

в неговата стая, то няма да донесе радост, а само ще ги приближи с един ден до смъртта.

Потискам тръпката на ужас и за миг облягам глава на вратата. Да се събудя в окъпаното от слънце утро и да потичаме с Мичико из градината, докато баща ѝ ни гледа усмихнат, беше една от радостите, с които се разделих онзи ден. Да, едва онзи ден!

Фю-ю!

Пак тази зелена топка. Тя фучи право срещу мен и ме кара не да мисля, а да действам. Грабвам я и я хвърлям на Мичико, тя я подхвърля на Сам-сан и за няколко мига играта се развихря. Колко е забавно и весело! Винаги съм умеела да играя с топка и сега, увлечена от играта, забравям всичко. В училището в Хирошима играех в отбора по бейзбол. Смятаха ме за най-добрата състезателка от нашия клас.

— Не играете толкова лошо за една жена, Юка-сан. Лошо, но не съвсем! — смее се сдържано Сам-сан.

Когато се разделихме вчера в болницата, се опасявах, че следващата ни среща ще бъде мъчителна, но у този млад американец има толкова такт и разбиране. Той знае, че сега не е време да напомня за моето нещастие, макар че до известна степен го споделя. Усмиввам му се и аз. Неговото присъствие ми вдъхва спокойствие. Мичико спира да играе и тръгва към мен с прашните си боси крака.

— Мама — сан, Ямагучи-сан идва по улицата!

Изпускам топката. Слушам я как подскача по градинската пътека и ми се струва, че цялата ми веселост ме напуска заедно с нея.

— Какво има, Юка-сан?

Слагам пръст на устата си, за да накарам Сам-сан да мълчи, с напразната надежда, че ако Ямагучи-сан не ни чуе, ще отmine. Като че хазаин, подушил нещо, може да се отчае! Няма съмнение, че Ямагучи-сан е научил вече лошата новина, а аз знам, че той гори от нетърпение да ни изгони. Отдавна си е наумил да построи на това място цял ред модерни слънчеви къщи, които ще му носят много по-голям наем от сегашните жилища.

— Добро утро, Накамура-сан, добро утро!

Както и предполагам, пиявицата е готова да се впие в нас! С голямо усилие на волята се покланям на дребния човек с елегантен костюм и хубава панамена шапка. О, непокорни ръце, прилепете се

почтително до бедрата! Гръб, гъвкав гръб, наведи се ниско, още пониско! Устни, усмихвайте се угоднически, трептете, ресници!

— Чудесно утро! — смотолевям аз, след като са минали всички формалности. — Рано сте излезли, Ямагучи-сан.

— За да не излети птичката — извинете, имам предвид съпруга ви — смее се Ямагучи-сан. — Трябва да му кажа нещо.

За да печеля време, представям нашия наемател, а Ямагучи-сан, в желанието си да покаже, че познава западните обноски, го потупва по гърба.

— Е, как е старата Америка? Как е милият Нюйорк? — възкликва той.

Беше учил английски в търговско училище и сега го усъвършенствуваше при чернорборсаджийските си сделки.

— Отлично — отговаря хладно Сам-сан.

Очевидно този шегаджия със суров поглед съвсем не го интересува.

— Както казах вече, бих искал да поприказвам със съпруга ви, Накамура-сан.

Хазаинът е променил гласа и държането си като актьор от театър „Но“, който си е сложил друга маска.

— Съпругът ми е в Осака — излъгвам набързо аз. — Шефът му го изпрати да купи някои неща за гаража.

— Така ли?

Ямагучи-сан се усмихва толкова любезно, че аз веднага разбирам — той знае какво се е случило и има намерение да ни изхвърли. Уверява ме, че това не е толкова важно, щял да мине друг ден. Работата можела да почака — казва той. (О, да, можеше да почака. Времето е на негова страна.)

— А сега трябва да вървя. Имам още едно-две посещения в квартала — казва Ямагучи-сан и пак потупва наемателя ни по гърба, само че още по-силно от първия път. — Знаете ли, отдавна се каня да посетя вашата страна. Най-голямата страна в света! Япония е много малка за мен. Е, довиждане, приятелю — извиква той, килва самодоволно панамената си шапка и тръгва с широка крачка по градинската пътека.

— Енергичен човек^[2] — казва Сам-сан, докато стоим и гледаме как Ямагучи-сан бързо отваря и затваря бамбуковата врата и прекосява

улицата. — Не обичам да докосвам такова нещо с голи ръце! Предполагам, че и вие, Юка-сан.

Но аз не го слушам. Да, убеждавам се, че съм била права. Хазаинът ни се е спрял на отсрещната страна на улицата и разговаря с Хонда-сан, която тъкмо вдига ролетките на магазинчето си за сучи.

Много обича да си пъха носа в чуждите работи този Ямагучи-сан! Навярно сега разпитва Хонда-сан чула ли е слухове за Фумио и в същото време се мъчи да разбере дали съм закъсняла в плащането на сметките си. Това е любимият „трик“ на нашия хазаин. Всъщност той е подгонил и Хонда-сан. Увеличи наема й, за да я изхвърли по този начин от малкото й магазинче и да се заеме със строителните си планове.

— Какво има, Юка-сан? Защо нервничите така?

Идвам на себе си и виждам, че Сам-сан наблюдава пръстите ми, които усукват ожесточено колана на дрехата ми. Правя опит да се усмихна.

— Е, добре, Юка-сан, не настоявам да ми кажете. Не съм като онова влечуго, вашия хазаин.

Защо разкривам неприятностите си пред харо-сан? Това не ми е присъщо, но нервите ми са опънати до скъсване. Чувството, че Сам-сан ни е толкова близък, развързва езика ми и аз му разказвам какво означава всъщност да си жертва на атомната бомба. Обяснявам, че ни смятат за парии, за хора, които носят нещастие, и — най-лошото — смятат ни негодни за по-добра работа. Вярно е, че нашето здраве ни прави несигурни работници. Вярно е и това, че белезите ни са отвратителни за гледане... Сам-сан грабва ръката ми (тази с белезите, скрита под ръкава на кимоното).

— И защо не сте ми казали всичко това досега? Защо? Приятел ли съм ви, или не?

— Не исках да ви отегчавам с моите грижи, Сам-сан. Дошли сте тук по работа и да поразгледате Япония. И без това след ден-два заминавате за Киото.

— По дяволите Киото! — избухва той, но после се усмихва. — Струва ми се, че не съм от тези, които обикалят красивите места и храмовете. Киото може да почака. Какво ще кажете, ако телеграфирам в Токио и уредя да остана тук още няколко дни? В най-лошия случай вторият ми баща може да ме уволни. И ще ми олекне, ако го направи.

А докато уредя тази работа, Юка-сан, най-добре ще е да ви предплатя за една седмица.

Гледам Сам-сан, без да му отговоря. Изпитвам дълбока благодарност, но както винаги, не намирам подходящи думи да я изразя. Така силно съм обвързана от условностите, та не мога да изкажа свободно чувствата си.

— А сега вървете да се облечете — продължава Сам-сан. — Фумио ще ви чака в болницата. Да мина ли да ви взема оттам на обяд? Ще пазаруваме заедно. Съгласна ли сте?

Божичко, колко приятно звучи това! Колко сигурно! Усмивам му се с благодарност.

— Вие наистина приличате на дете, когато се усмихвате! — Сам-сан наклонява глава и ме поглежда. — Като Мичико. Приличате си като две капки вода. Тъкмо това мислех тази сутрин, когато излязох в градината и намерих детето да се взира в езерцето. Истинско копие на Юка-сан, казах си.

— И какво гледаше Мичико? — закачам го аз.

— Просто така, гледаше. Дявол знае какво! Мога да се закълна, че там нямаше нищо.

Спомням си израза на Мичико, коленичила край езерото в ранното утро.

— О, не, грешите. Грешите, Сам-сан! Имаше нещо, но само Мичико можеше да го види.

---

[1] Юката — домашно кимоно. ↑

[2] Игра на думи — „live-wire“ означава и „електрически проводник“. ↑

Какво щастие, че празненството в чест на Охатцу съвпада със сезона на светулките. Цели две нощи ловихме светулки по хълмовете и ги затваряхме в малките бамбукови кафези, които изваждаме всяка пролет. Както винаги горите край града бяха препълнени с хора, които ловяха весело святкащите насекоми. Сигурна съм обаче, че никой не събра толкова много, колкото нашият харо-сан! О, младият американец влага толкова жар във всичко, което прави. Сега очаква с вълнение празненството, което Маеда-сан устройва тази вечер в чест на Охатцу и Хиро — най-добрия му ученик.

— В колко часа ще отидем? — пита ме той. — Да се надяваме, че времето ще се задържи хубаво. Как мислите, Юка-сан, ще трябва ли да се облека официално?

— Не, този път само пригладете косата си с гребен.

Усмивам му се. Вече го познавам така добре, че си позволявам да протегна ръка и да пригладя вечно разрешената му коса. Тя е толкова мека, колкото и изглежда! С тази мека руса коса той ми се струва понякога малко недействителен.

— Празненството със светулки започва, когато изгрее първата звезда — обяснявам аз. — И учениците на Маеда-сан ще дойдат точно на минутата.

Точно на минутата! Ето ги, застанали с празничните си кимона пред плетената порта на Маеда-сан, проточили врат в очакване на първата звезда. Къщата на Маеда-сан е разнебитена от атомния взрив, който я бе разтърсил из основи, и един от младите художници се смее зад хартиеното си ветрило:

— Някой ден ще се срине отгоре ни по време на урок! Учителят, разбира се, би се преместил, ако не беше окасан.

Боже мой! Сам-сан се хваща веднага за думата окасан. (Той се е заел да учи японски и попива думите като гъба.)

— Нима Маеда-сан има жена? Никога не сте споменавали за нея, Юка-сан.

Влизам бързо в градината, като се правя, че не съм чула, с напразната надежда, че Сам-сан няма да види Айза тази вечер. Празненството обещава да бъде весело и аз не искам да натъжавам Сам-сан с още една от трагедиите на Хирошима. Но надеждата ми бързо отлита.

— Елате да поздравите съпругата ми, скъпи приятели — посреща ни усмихнато Маеда-сан. — Елате да кажете добър вечер на Айза.

Лицето му сияе от обожание към любимата жена. Като стъпва тихо и дава знак на младите си приятели да не тракат със своите гета, Маеда-сан ни повежда към градинската стая, чиято външна стена е само една решетка, обвита с пълзящи растения. Няколко светулки са се измъкнали от кафезчетата си и при зеленикавата им светлина успяваме да различим Айза, коленичила в стаята пред един лакиран параван. Необикновена гледка! Ако не знаехме, че жената на Маеда-сан действително диша, храни се и спи, можехме да помислим, че съпругът и е оставил там една кукла с човешки ръст, облегната на паравана. Неподвижна кукла, облечена в кимоно, която смята да използва за модел.

Поглеждам бързо Сам-сан. Очите му са полупритворени и ми се струва, че чувам как дълбоко поема дъх. Учениците на Маеда-сан се кланят едновременно. Сам-сан се оглежда наоколо, после и той се покланя. Младите мъже изказват почитта си към пострадалата жена на своя учител.

И аз поздравявам Айза. Искане ми се да направя нещо повече от това да наведе тялото си, но думите биха били безполезни. О, бедна Айза! Твоят разсъдък — както часовниците в Хирошима — спря да работи в 8 и 15 на онзи далечен августовски ден. Бедна моя приятелко! Оглушена от взрива, с разкъсани дрехи, обезумяла, ти си се довякла до дома си — и не си го напуснала оттогава. Твоят съпруг те намерил да приспиваш умиращото си бебе до вратата, вперила ужасено очи в черния атомен дъжд.

— Кири!

Кичиро, най-младият от художниците, прошепва думата „прекрасна“ и някой друг тихо я повтаря. Разбира се! Та нали всички те са художници, жадни за красота! Една светулка бе кацнала върху гладкото чело на Айза и с фенерчето си осветяваше лицето ѝ. Тя е

наистина прекрасна. Ръцете ѝ, скръстени неподвижно в скута, са снежнобели като копринените гънки на кимоното, а дългата ѝ черна коса е мека като кадифе. „Кири“ е най-точната дума за нашата Айза. Светулчицата, която блести на челото ѝ, изведнъж угасява фенерчето си и лицето на Айза потъва в мрак. Маеда-сан ни дава знак да излезем — не бива да уморяваме жена му. Но никой от нас не иска тази нещастна бяла кукла да остане настрана от празненството. Коленичим в тревата и започваме да ѝ пеем. С гласове, прилични на шепот, ние пеем онези песни за Хирошима, които са така скъпи за всички ни: „Когато валеше черният дъжд“ и „Букет в реката“. Завършваме както винаги с „Бунгако но ко“. Цялото си сърце влагаме в тия думи „Никога вече Хирошима“! Колко близки се чувствуваме всички! Ние сме особени хора — облъчени — единствените от този вид на земята. Ние сме братя и сестри.

— Юка-сан!

Боже мой, бях забравила харо-сан! Пеенето е спряло, наоколо се чуват приглушени разговори и изведнъж си представям колко изолиран се е почувствувал Сам-сан. Колко невъзпитано от моя страна да пренебрегна един почетен гост.

Усмивам се виновно.

— Тя ще... никога ли няма да оздравее? — казва той шепнешком като другите, за да не безпокои Айза.

Поклащам глава и с няколко думи му разказвам историята ѝ. Виждам как очите му потъмняват. Той ме пита има ли много такива случаи в Хирошима и когато кимвам утвърдително, челото на Сам-сан се смръщва. Лицето му има същия израз, както в деня, когато доктор Домото му разказваше за различните случаи в отделението... Да, Сам-сан трябваше да е лекар! Той е чувствителен и обича живота. Баща му, за когото толкова много говори, трябва да е бил също като него.

— Закуските са готови! — съобщава тихо Маеда-сан това, което всички очакваме с нетърпение. — Младите хора имат голям апетит.

Той се смее и леко плясва с ръце. За да не безпокои жена си, той върши всичко много тихо, а като гледаме него и ние говорим и дори се смеем шепнешком. Цялото празненство е сякаш някакъв сън. Ние с Охатцу безшумно тичаме насам-натам и разнасяме блюда със сучи и хишимоши^[1]. Приятно е да сервираш на тези млади хора с вълчи

апетит! Те ни смигат всеки път, когато си вземат от празничните закуски, така редки за тях, както и за нас.

Всички са така млади и хубави! Между разходките до кухнята и обратно и ние с Охатцу си вземаме нашия дял — хрупкаме прекрасните хишимоши, които бях приготвила, и отпиваме набързо по някоя глътка лимонада.

Накрая, когато всички вече са се нахранили, идва мой ред да плесна с ръце.

— Време е за светулките. Елате да си вземете кафезите. Дозо!

Младите гости на Маеда-сан скачат. За да не безпокоят Айза, събуват тракащите си гета, преди да дойдат при мен за светулките. После започваме да отваряме вратичките на бамбуковите къщички, за да могат малките насекоми да излетят. Не сме свършили още, когато тези немирници угасят фенерчетата си. О, всеки знае колко дяволити са светулките! Разклащаш кафезчето, разклащаш го и тъкмо когато си готов да се откажеш, те отново запалват светлинките си.

— Моите излетяха — възкликвам аз.

И с това играта започва. Гоним светулките, смеем се, спъваме се и се блъскаме един в друг в тъмнината.

Светулчици, светулчици, създания на звездните пролетни нощи! Запалили малките си фенерчета, вие прелитате и се извисявате, увлечени в някакъв опияняващ валс. По-плахите се настаняват по листата, които в бледата светлина приличат на скулптури от нефрит. Сред вас има и мечтатели. С чувството, че сами сте малки тайнствени луни, вие копнеете за вашата по-голяма сестра в небето и без да се боите от ветровете, се понасяте към нея. Кажете ми, светулчици, случва ли ви се често да припадате по пътя към луната? Умирате ли в небесата? Но това няма значение. Важен е полетът. Да, светулчици, да, нашите недостижими мечти, нашият изнурителен път — ето кое е важното!

Шум от тичащи стъпки изпълва градината на Маеда-сан. Увлечени в играта, всички сме се превърнали отново в деца и под едно дърво се блъсвам в Сам-сан. Той държи в ръка бамбуковия кафез с отворената вратичка, а погледът му е прикован върху неясно очертаната фигура на Айза зад пълзящите растения. Светулките не го интересуват вече въпреки увлечението, с което ги бе ловил. О, тъкмо от това се страхувах! Съдбата на Айза така го е погълнала, че не може

да мисли за нищо друго. За хоро-сан празненството вече не е празненство.

— Елате да играете с нас, Сам-сан!

Той се усмихва разсеяно, без да ме погледне. После, за моя изненада, протяга дългата си момчешка ръка, слага я на раменете ми и за миг ме притиска до себе си. Така, както притисна Мичико тази сутрин при езерцето.

— Това е могло да се случи и с вас, Юка — казва мрачно той.

Вълна на щастие, която не се опитвам да обясня, се надига някъде дълбоко в мен, набира сили и се разлива по цялото ми същество. От начина, по който го каза, и от това, че за първи път ме нарече просто Юка, разбирам, че означавам нещо за Сам-сан. Стоя неподвижно, защото не искам да оттегли ръката, с която ме закриля. Искam да почувствува моята топлина, както аз чувствувам неговата, и казвам, без да го поглеждам:

— Сигурна съм, че тази вечер не може да ми се случи нищо лошо.

— Защо?

— Защото вие сте тук. Това ми вдъхва сигурност.

Ръката на Сам-сан ме притиска по-силно, сетне той я отпуска, сякаш си спомня, че тя не бива да е там. Смяхът му звучи малко смутено:

— Знаете ли, за първи път някой ми казва такива думи! Приятно е да ги чуя. Предполагам, че това е нещо, което всеки мъж желае — да вдъхне някому сигурност. Може би то е част от възмъжаването. Да, Юка, странно е, но откакто съм в Хирошима, аз възмъжах... И не само в едно отношение.

След малко всички светулки започват да лудуват, както обикновено става на тези празненства. Те са навсякъде — по дърветата, по покрива. Ирисите край кладенеца приличат на запалени свещи от светулките, които се роят около тях. Тревата се е превърнала в светец килим, по който горделиво крачи Принц Джензи, черният котарак на Маеда-сан. Мустаците му са посребрени от светулки.

— Сестро!

Чувам един тънък гласец в тъмнината и различавам фигурата на Охатцу.

— Какво има, мила?

Охатцу изтичва към мен, разгорещена и задъхана от играта.

— Не ти ли е неприятно, че се забавляваме така, докато... докато Фумио лежи в болницата? — прошепва Охатцу. — Голяма сестро, това е най-хубавата вечер в живота ми! Всичко е така красиво — и светулките, и звездите, и сладките, които ти направи. Никога няма да забравя моето празненство. Но наистина ли не ти е неприятно?...

— Разбира се, Охатцу — отговарям аз. — Нали ти казах, че Фумио е вече по-добре! Треската мина, а кръвта му значително се е подобрила. Тичай сега при твоя Хиро.

— Смяташ, че Фумио скоро ще оздравее, нали?

— Сигурна съм — отговарям аз и виждам как напрежението изчезва от лицето на малката ми сестра.

— О, сестро — тежко ми е! Така много те обичам. Така много обичам и Хиро. Обичам ви до болка и двамата, но не знам кого повече.

— То се знае, че Хиро — усмихвам се аз. — А сега тичай при него! Това е вече заповед.

Тя се затичва с дългото тясно кимоно, но изведнъж се спира и се връща назад.

— Обещавах ли, че Фумио ще оздравее? Трябва да обещаеш! — моли ме Охатцу и когато ѝ казвам, че „обещавам“, очите ѝ светват.

Тя се затичва към гостите.

О, мили лъжи, как щях да се справя без вашата помощ? Знам, че харо-сан не ви одобрява, но мисля, че греша. Мили лъжи, вие сте така скъпи за всеки, който обича.

---

[1] Хишимоши (яп.) — сладки. ↑

И така, ти си вече баща, катериче! Щастливец! Млад, здрав и красив, сега имаш синове и дъщери, които надничат от хралупата на дървото, и всички поразително приличат на тебе. Донесохме ти с Охатцу цяла торба орехи — не е нужно вече да се грижиш за храна. Ще можеш да седиш цял ден на прозореца на Фумио и да му напомняш — нему и на останалите болни в стаята, — че все още има щастие на нашата земя. Странно е, че хората копнеят за същите неща като катеричките — любов, здраве, деца и мир. Но за катеричките днес е по-лесно да постигнат всичко това, отколкото за хората.

— Нали нашата катеричка понапълня? — пита Мадока, момчето без клепачи, което лежи до прозореца.

В гласа му звучи тъга. Той самият е слабичък като лист хартия — всъщност и шестимата пациенти в стаята едва ли тежат колкото трима здрави мъже. Въпреки това телата им са подути от неимоверно нарасналите жлези. Едва смея да погледна Фумио! За една седмица ръцете му са се съсухрили, а лицето толкова се е подуло, че е станало двойно по-голямо. С подутите, напукани устни и уморени очи лицето на съпруга ми прилича на маска, която изразява физическа болка. Устата му сякаш вика: аз съм самата болка.

— Поспа ли малко нощес, Фумио? — пита Охатцу.

Тя, Сам-сан и аз сме застанали до леглото на съпруга ми. На Фумио, изглежда, му е приятно, че сме до него. Очите му имат странен израз, когато кимва на Охатцу. Сякаш вижда нещо повече от нас, знае нещо повече. Какво знае Фумио? Дори да можеше да ни каже, навярно няма да го разберем. Леля Матцуи казва, че човек трябва сам да изпита болката, за да може да я разбере.

Сам-сан не откъсва поглед от Фумио. Всеки път, когато идваше в болницата през последната седмица и виждаше как Фумио все повече отпада, той стоеше и го гледаше, а очите му потъмняваха. Навярно го учудва спокойствието, с което съпругът ми приема съдбата си. Със

своето смирение той се е издигнал много високо. Достигнал е оня връх, дето малкото, дребнавото нямат място.

— Юка, мога ли да кажа няколко думи на Фумио? — прошепва ми Сам-сан. — Имате ли нещо против?

Той се приближава до леглото. Лицето му е напрегнато. Прокарва пръсти през разрошената си коса.

— Фумио, не знам как да изразя това, което искам да кажа — започва той. — Не умея много да говоря. Но искам да ви благодаря — да ви благодаря за страданието, което преживявате сега. Разбирате ли, чрез вас аз разбрах истинското значение на Хирошима, а това е нещо, което малцина знаят. Аз ще разкажа на хората. Това е всичко, което мога да направя засега — да разкажа на хората.

Превеждам бавно и много внимателно думите му. Когато свършвам, Фумио вдига очи и среща погледа на Сам-сан. За миг двамата мъже се гледат един друг. О, мой клети, смирен съпруге, каква сила се появи изведнъж в погледа ти! Фумио се усмихва — да, усмихва се. Червенина облива лицето на Сам-сан. Те продължават да се гледат в очите и за миг ми се струва, че целият свят е притихнал, смълчал се е и със свалена шапка се покланя на двамата мъже. Този безкраен миг отминава, но оставя следи върху лицето на самото време.

— Струва ми се, че Фумио заспа, сестро — прошепва Охатцу.

— Да, Охатцу.

Отдалечаваме се на пръсти от леглото. Покланяме се на всеки от болните в стаята, излизаме в коридора и едва не се сблъскваме с доктор Домото. Вечно усмихнатият, дребничък доктор бърза по коридора и се мъчи да върви редом с един дългокрак чужденец с буйна коса и черна брада.

— Ех, че беля ме сполетя! — провиква се той, като вижда Сам-сан. — Говорите ли френски, моля?

Сам-сан поклаща мрачно глава. Високото му тяло е вън, в коридора, но мислите му все още са в стаята на Фумио.

— Лошо! Все пак елате да пием чай. Заповядайте в кабинета ми — кани ни доктор Домото.

Той отваря вратата и всички влизаме вътре — французинът с рошавата брада, Сам-сан, Охатцу и аз.

— Доктор Бонар — световноизвестен специалист по генетика и мутации — обяснява доктор Домото на Сам-сан. — Уви, почти съм

забравил френски, макар че съм учил в Париж преди двадесет и пет години. Доктор Бонар е дошъл в Япония да обмени опит с известните японски специалисти — професор Томаки, доктор Фиджимото и с помалко известния доктор Кукуши. Желаете ли зелен чай? Да? Чудесно!

Чая ни сервира една млада прислужница с криви крака, която се киска, сложила ръка на устата си, като гледа дългата брада на французина. Но французинът не се интересува нито от чая, нито от добри обноски. Той изучава някакви диаграми и снимки, които лежат на масата; поглеждам над чашата си и виждам, че една от тях е снимка на риба. Но каква ужасна риба!

— Изключително интересен опит на професор Томаки — обяснява доктор Домото (който е забелязал, че надничам). — Отвратителната риба с две глави и четири очи, която виждате на тази снимка, е била...

Той не може да намери думата и ме поглежда. После продължава на японски. Обяснявам на Сам-сан, че тази риба е била облъчена с кобалтови лъчи в една лаборатория. Скоро започнали да се появяват признаци на израждане.

— Да, да — прекъсва ме възбудено доктор Домото. — Точно така! Колкото повече кобалтови лъчи, толкова, повече се изражда. След седмица рибата имала вече две глави и четири очи. Същото може да се случи и с децата, преди да се родят, ако майката е била облъчена, или по-вероятно — с децата на тези деца. Мутациите може би прескачат през поколение. Един облъчен човек никога не може да е сигурен дали внуците му няма да изглеждат като... като тази ужасна риба.

Струпваме се около масата и разглеждаме рибата на професор Томаки. Французинът държи една увеличителна лупа и дълго се взира през нея. После я подава усмихнато на Охатцу. (Дори този чернобрад учен е запленил от красотата ѝ.) Малката ми сестра поклаща глава и бързо отстъпва назад. Колко е бледа. Тя хвърля още един уплашен поглед към рибата, после очите ѝ започват да шарят из стаята, сякаш иска да избяга, и аз разбирам, че веднага трябва да я изведа. Разменям бърз поглед с доктор Домото. Никой не познава по-добре от него разстроените нерви и нарушеното душевно равновесие на жертвите на атомната бомба!

— Благодаря ви много, че ме посетихте, Накамура-сан — бързо казва той и взема положението в ръцете си. — Скоро ще се видим пак.

Излизаме на улицата. На слънчевата светлина Охатцу изглежда още по-бледа, отколкото в мрачния кабинет на доктора. Притиснала е ръце до гърдите си в обичайния жест, който изразява вълнението ѝ.

— Ще побързам. След десет минути трябва да бъда на работа — казва тя, макар че никога не знае колко е часът.

Обяснявам ѝ, че няма още един, а тя е на работа от два. Искам да дойде да се разходи с нас, но тя настоява, че този ден трябвало да отиде един час по-рано и побягва. Боже мой! Обзема ме страх и за миг съм готова да се втурна след нея. Никога не знам какво може да направи Охатцу, като изпадне в такова отчаяно настроение.

— Юка, стига сте се тревожили за Охатцу. Имате достатъчно свои грижи. — Сам-сан стиска успокоително ръката ми. — Момичето е влюбено. Иначе е о'кей.

Кимвам и се мъча да се убедя, че е прав, но знам, че не е така. Нито едно момиче, преживяло това, което бе преживяла Охатцу, не може да бъде „о'кей“, но не го казвам на американеца. Разхождаме се към реката и минаваме по новия мост. Долу някакъв човек лови риба от брега. Изтегля мрежата от водата и я хвърля отново. Тя описва полукръг и пръска ситни капчици нагоре. Близко до брега, между два камъка, е закрепен букет и аз тръгвам бързо с надеждата, че Сам-сан няма да го забележи.

— Гледайте, пак има цветя! Дявол да го вземе. Сякаш са оставени нарочно.

(Мама — сан, сега вече ще му кажа! Знаеш, че нямам сили да спомена скъпото ти име пред когото и да е, но Сам-сан е вече един от нас. От него хората ще узнаят това, което се случи тук. Прости ми, любима мама — сан, че ще разкажа на този млад американец за последните ти часове, за твоята водна голгота. Прости ми мама — сан! Дозо.)

— Имате право Сам-сан. Това е букетът на Охатцу — казвам аз тихо, като заставам до него и гледам през парапета.

Сам-сан трепва.

— На Охатцу?

— Да. Всяка сутрин, преди да отиде на работа, тя оставя свежи цветя в реката.

И разказвам на Сам-сан това, което до преди няколко дена ми се струваше невъзможно да му разкажа. През всичките тези години не бях говорила на никого за това. Казвам му, че тук е мястото, където нашата майка, пламнала като жива факла, се хвърли в реката след избухването на бомбата. (Свалила бе от гърба си малката Охатцу и я бе хвърлила на брега.) Казвам му, че на дъното на реката лежат останките на двадесет хиляди такива живи факли. Затова хората идват от време на време да оставят цветя върху речните вълни. Това е единственият гроб, който могат да украсят.

Сам-сан стисва ръката ми. Той мълчи — бях сигурна, че няма да каже нищо. Сега вече знае защо Охатцу дръпна от него цветята първата вечер, която прекара у нас.

— Сам-сан, искам да ви разкажа за последните минути на майка ни. Искам да ви разкажа, защото такава смърт очаква много хора, може би всички нас.

Опитвам се да му обрисувам сцената, която така ясно си спомням — Хирошима в пламъци. Разказвам му как тичах този ден по улиците с майка ми, леля Матцуи и тригодишната Охатцу на гърба на майка ми. Дрехите ни бяха изпокъсани от взрива — бяхме почти голи. Огнени топки се носеха във въздуха, струи от летящи пламъци поглъщаха всичко, до което се докоснеха — дървета, къщи, бягащите хора. Улиците бяха така нагорещени, че асфалтът закипя и много нещастни кучета се опекоха живи, защото не можеха да си освободят лапите. О, спомням си ги как виеха ужасени! Навярно и мама е пищяла, преди да скочи във водата...

— Спрете, Юка! Няма да ви стигнат сили.

— Ще намеря сили. Трябва да узнаете всичко, защото то не е вече чуждо за вас.

Описвам на Сам-сан това, което леля Матцуи ми бе разказала, защото някакъв клон паднал върху мен, аз съм загубила съзнание и за края на майка ми узнах от леля Матцуи. (О, горящ клон, може би на теб дължа живота си!)

— Леля Матцуи казва, че не може да забрави писъците, нито ужасната миризма на изгоряло месо. Тя грабнала Охатцу, когато мама скочила с отчаян вик сред останалите хора във водата. Обърнала красивото си младо лице да погледне за последен път Охатцу,

прошепнала името ѝ и се удавила — точно на това място, където виждате цветята. Нейните цветя...

Не мога да продължа. Не мога. О, мама — сан, почернялото ти лице гледа към мен от сивата вода. Около главата ти има ореол — твоята горяща коса! Кълна се, мама — сан, кълна се в почернялото ти лице, в горящата ти коса, че ще дам остатъка от живота си, за да не се повтори този ужас. Усмиваш ли ми се, о, мама — сан? Това ли искаше от дъщеря си — да ти обещае? Да се посвети на това дело? Добре, обещавам ти! Дадох клетва. Измъченото ти лице изчезва във вълните и на негово място плува букетът на Охатцу. Спокойна ли си най-после, мама — сан? Спокойна ли си, мила?

Ко! Как да го обясниш, и то на американец? Те толкова трудно могат да разберат и да възприемат нашето „ко“, колкото ние можем да се шегуваме с родителите си и да наричаме бащите си „татенце“. Полюшвам се в местния влак, който ни отнася в Киосоко, където ще посетим родителите на Хиро, и се усмихвам, като си спомням усилията, които положих тази сутрин да обясня на Сам-сан какво значи „ко“.

— Ние нямаме такова нещо в Щатите — настояваше той, сякаш „ко“ е някакъв японски специалитет — нещо като сукияки^[1]. — Аз обичах баща си, много го обичах — но такова синовно почитание... — Той се разсмя. — Не, Юка, не мога да проумея това „ко“.

Тогавя се опитах да му го покажа нагледно. Грабнах една възглавница, закрепих я на гърба си и заситних напред, като непрекъснато се кланях. Разбира се, „детето“ подскачаше на гърба ми заедно с мен.

— Аз съм японка, която посреща мъжа си. При всеки мой поклон и детето се покланя заедно с мен. По този начин уважението към главата на семейството става част от него. Това е началото на „ко“.

— Знаете ли, Юка, вие сте истинска актриса! — възкликва Сам-сан.

Окуражена, аз се приближих, коленичих пред него и няколко пъти се поклоних толкова ниско, че всеки път челото ми се удряше о пода.

— За бога! Какво правите, Юка?

— Сега е Нова година и аз благодаря на уважаемия си баща за всичко, което е направил за мен през годината. Уверявам го в моята привързаност към него и обещавам, че ще изпълнявам желанията му. Ето какво е „ко“.

Ясно е, че той никога няма да го разбере и сега, като седя в потракващия влак и гледам седналия срещу мен Хиро, разбирам, че „ко“ принадлежи единствено на японците. Хиро никога не се е

съмнявал в него — нито малката ми сестра, нито аз. За тържествения случай — отивахме да представим бъдещата му годеница — той бе облякъл официалното си кимоно. На широкия ръкав беше избродиран гербът на самурайското му семейство. В това облекло Хиро е друг — съвсем не прилича на вечно бързания фоторепортер. Прилича на фигура от някоя японска класическа гравюра. Държи красивото си тяло изправено като сабя, седи неподвижно и мълчи. Може би е по-добре, че Сам-сан не дойде с нас! Седнала до Хиро, малката ми сестра се взира в пробягващия край прозореца пейзаж и се усмихва на себе си. Тя е толкова очарована от пътуването — нещо рядко за нас, че е забравила вълнението си от предстоящата среща, от която зависи цялото ѝ бъдеще.

— Вижте, крава! — възкликва тя. Очарователният ѝ нос, опрян на стъклото, се е сплескал като копче. — Вижте тази островърха планина! Вижте синия храм!

Всички в купето са очаровани от Охатцу и като забелязва това, Хиро малко се поотпуска. Може би годеницата му ще направи такова благоприятно впечатление и на неговите родители! Може ли наистина някой да устои пред Охатцу?

— Миучи! — извиква тя със смях и плясва с ръце, когато влакът се разтърсва и спира на една малка гара.

— Какво толкова необикновено има в Миучи?

— Нищо. Така съм щастлива, голяма сестро, че просто ми се искаше да се засмея — това е всичко.

На другата спирка, където влакът стои няколко минути, Хиро ме пита дали бих искала да пия лимонада. Аз поклащам отрицателно глава, защото е очевидно, че двамата с Охатцу умират от желание да бъдат сами. Виждам една будка, където продават сувенири — бамбукови вази, рисувани хартиени ветрила, талисмани за щастие, — оставям ги сами и тръгвам бързо към нея. На една позлатена верижка виси малка обработена перла във форма на сърце. Тъкмо за моята нежна Охатцу! Макар че струва само няколко йени, тя надхвърля скромните ми средства, но без да мисля много, купувам украшението, за което Охатцу ми благодари с възторжена усмивка. Тя кръстосва ръце до гърдите си и прошепва:

— Никога няма да се разделя с нея, голяма сестро!

— Тя ще ти донесе щастие, мила.

До този момент пътувахме през оризови поля, сега ги оставяме, влакът навлиза в елова гора и най-после стига морето. Известно време се движим край брега, после заобикаляме залив и пред нас се показва една непристъпна червена скала. Известната скала „Осима“.

— Като си помисля само, че хората идват тук да се хвърлят! — възкликва Охатцу и се взира навън, отново долепила нос до стъклото. — Как може човек да е толкова глупав!

Тя се смее така, както се смееше на кравата и синия храм. Днес всичко ѝ се струва забавно, дори мястото за самоубийство.

— Ето и Киосоко! — заявява Хиро, когато влакът спира на следващата спирка.

Той е страшно напрегнат и докато вървим към къщата на родителите му, виждам как една вена пулсира на слепоочието му. Отново е в познатата атмосфера на своя дом и никой не би могъл да предположи, че през другите дни е един европеизиран фоторепортер. В момента Хиро сякаш е забравил работата си, ежедневието, дори нас. Когато минава през вратата и тръгва сковано по пътеката към скромната бамбукова къща, бихте помислили, че влиза в храм.

Пред къщата има цял ред кипариси. На стъпалата ни чакат дребен мъж и дребна женица, изправени и непоколебими като самите кипариси. Кимоната им са износени, всичко наоколо е разнебитено и остаряло и все пак от къщата и от собствениците ѝ лъха благородство. Дори да не бях забелязала изтритите гербове по ръкавите на кимоната им, веднага щях да разбера, че тези хора са по-различни от мен и от Охатцу. Те владеят до съвършенство израза на лицето си. Начинът, по който ни приветствуват, е очарователно вежлив.

Когато след безкрайните поклони най-после се изправяме, аз крадешком поглеждам нашите домакини. Боже мой! Вместо предписаните от етикета усмивки върху благородните им лица е изписана мъка и това ме стряска. Макар че очите им изразяват възхищение от красотата на Охатцу, макар и да съм сигурна, че прозират вътрешната ѝ чистота, нещо не е в ред — съвсем не е в ред. Изпитвам болка в сърцето си.

— Моля ви се, вземете си от нашите скромни закуски. Дозо!

Отново повтаряме поклоните. Отново повтаряме всички учтивости. После коленичим в кръг под черните кипариси върху фино изработена сламена рогозка. Възрастно джудже със закърпено кимоно

налива зелен чай в тънки като хартия чаши. Тази церемония продължава дълго и през това време разменяме само най-обикновени любезности. Нищо важно не може да се каже на тази първа среща между двете семейства, но това не пречи да се разглеждаме изпитателно. Не е важно какво казваме с малката си сестра, важен е тонът, с който го казваме, произношението, жестовете, изразът. Разглеждат дискретно и дрехите ни. Малката ми сестра успява да спечели разположението на родителите на Хиро — те изглеждат наистина очаровани от нея. Но колкото повече я харесват, толкова потъжни стават очите им.

Накрая виждам, че се споглеждат. Изправят се изящно, както подобава на хора от благородно потекло, и се обръщат към сина си с молба да им отдели няколко минути. Те са извънредно официални с него, като му обещава, че няма да го задържат много или да го накарат да закъснее за работата, която го чака вечерта в Хирошима. Дългът към работата е по-важен от всичко друго, казва сериозно бащата, покланя се на Охатцу и на мене и ни моли да ги извиним.

— Нашият слуга ще ви донесе пресен чай. Моля, извинете ни. Дозо.

— Разбира се, че ви извиняваме — отговаряме ние и се покланяме почти до земята.

Бащата, изправен, влиза в къщата пръв. След него върви Хиро, а майка му със ситни стъпки, както някога е било прието да ходят жените (като кокошка, би казал непочтително Сам-сан), следва на три крачки сина си. Всичко е според етикета. Няма нищо обезпокоително, докато...

Хиро обръща глава. О, боже мой! Погледът му е като на подсъдим, който очаква да чуе присъдата си. Нима това е същият Хиро, когото сме свикнали да виждаме — с фланелените панталони, с коженото яке, с джобове, препълнени с филми — да хвърчи насам-натам с фотографическата камера? Нима съществуват двама Хиро? Нима във всеки от нас има по двама души? Охатцу скача. „Хиро...“ — прошепва тя и макар че той едва ли я е чул, виждам как изопнатото му тяло потръпва. Но „ко“ веднага надделява. Той отвърща поглед и влиза след баща си в малката паянтова къща. Майка му навежда глава и със ситни стъпки следва двамата си господари. Нежният ѝ приведен врат изразява подчинението и мъката, в които е прекарала живота си.

— Сестро...

Изпълненият с безпокойство глас на Охатцу достига до мен, но аз поклащам глава. Никога преди това не съм имала смелостта да откажа на Охатцу, когато ме е молила за помощ, но в този случай личните чувства нямат значение. Каквото и да се случи, ние трябва да се държим пристойно, както изисква благоприличието. И Охатцу веднага разбира това. Тя се отпуска отново на колене и остава притихнала до мен, както подобава на една по-малка сестра.

Колко съм благодарна на стария слуга! Както всички и той се е влюбил в Охатцу и почва да я глези.

— Малко чай? — фъфли той. — Една сладка? Две малки сладки?

Джуджето гледа малката ми сестра със сияеща усмивка, Охатцу се покланя и взема една сладка. Разговаряме със стария слуга тихо за времето и той ни казва, че това е най-топлата пролет от седемдесет години насам. (Моята очарователна Охатцу веднага се съгласява, макар че е видяла само седемнадесет от тях.) Припкайки с босите си крака, старият човек донася едно вишнево клонче и го слага на сламената рогозка пред Охатцу. Той не ѝ подава цветята в ръка, а оставя подаръка си пред нея — сякаш Охатцу е толкова крехка, та и цветята дори не бива да се докосват до нея, докоснатата от силата на разрушението!

— Връщат се, Охатцу — прошепвам аз.

Покланяме се както сме коленичили, когато Хиро и родителите му тържествено излизат от къщата. В този миг имам чувството, че изпълняваме роли от някаква пиеса. Също както в нашите стари пиеси от театъра „Но“, където всеки съдържан жест, всяка тихо произнесена дума водят до предопределен край, ние с Охатцу седим коленичили и чакаме появяването на останалите актьори. Драмите в театър „Но“ често третират конфликта между любовта и дълга, както е и в нашата драма. Само че в нашата има една друга, ужасяваща тема, каквато нашите древни поети не са могли да измислят. Те не биха създали героиня, обречена да даде живот на уродливо поколение — и поради това да ѝ е забранено да се свърже с човека, когото обича.

Чудовищната риба! Виждам отражението ѝ в ужасените очи на Охатцу, когато тя поглежда лицето на Хиро. Облъчената риба с двете деформирани глави и четирите тъжни очи, която видяхме на снимката в кабинета на доктор Домото, плува в разширените ѝ зеници. Виждам как по тялото на сестра ми преминава тръпка. Дали не изпитва

внезапно отвращение към себе си? Външно тя е здрава — това е вярно, но дали е здрава кръвта, която пулсира в нежните ѝ вени? Дали ужасната бомба не е поразила завинаги и кръвта, и мозъка, и утробата на красивото момиче, което се казва Охатцу?

— Мръква се вече — казва бащата на Хиро, а на мене ми се струва, че и неговият глас звучи като глас на актьор от театъра „Но“.

— Прекрасна вечер — отговарям аз.

Може ли човек да изпитва удовлетворение в момент на отчаяние? Почти съм щастлива, че можах да изрека твърдо тия думи. Когато се изправяме с Охатцу, чувствавам, че тя се крепи само на силата, която се излъчва от мен. Аз дори не я докосвам и все пак знам, че благодарение на мен тя изминава, изправена и с вдигната глава, разстоянието, което ни дели от Хиро и родителите му. Да, в този момент чувствавам, че имам достатъчно сила и за двете. Впускам се в обичайните любезности, с които е прието да се благодари на домакините при тръгване, казвам им, че са ни оказали голяма чест, като са ни приели в дома си.

— Каква красива градина. Гледката е прекрасна. Много, много ви благодаря.

О, победа! Победа над самата мен! Спокойната усмивка, която бащата на Хиро ми отправя, е сякаш знак на одобрение. Виждам, че и Хиро е доволен от държането ни с Охатцу, макар че очите му изразяват отчаяние. Сърцето ми се изпълва с гордост. Успяла бях да спазя приличието, което случаят изискваше, и по този начин бях издигнала страданието и на петимата на друго, по-високо равнище. Смогвам още веднъж да се усмихна — знам, че най-сетне съм станала истинска дъщеря на Хирошима.

— Ще трябва да побързаме, за да не изпуснем влака.

— Връщането ви ще бъде приятно. Слънцето вече залезе и ще бъде по-хладно. А и пътят покрай брега е много красив.

— Да, много е красив.

Изразът на лицето му говори, че ни е приел като роднини, макар че никога няма да станем роднини. Прие ни като самураи — при все че сме съвсем обикновени хора. Той гледа малката ми сестра, както би гледал собствената си снаха. Сбогуваме се за последен път и непрекъснато се обръщаме, докато слизаем по пътеката, за да се кланяме и усмихваме. Когато Хиро отваря плетената врата, тя издава

същия звук, който издава завесата при спускането ѝ в края на представлението.

---

[1] Сукияки (яп.) — месно ядене. ↑

— Имам една ягода за вас, госпожо Червенушке! Първата ягода от тая година.

Дръпвам фусума и бързо влизам в къщи, с пазарската чанта под мишница. Да бързаш, е прекрасен навик — много по-добре е краката ти да изпреварват мислите. Но къде да тичаш, след като си влязла вече в къщи? Оставям пазарската чанта и се ослушвам за звукове, които знам, че няма да чуя. Нима едва преди четири дена тази малка къща не беше пълна с хора и не кънтеше от гласове? Откакто Мичико и Тадео отидоха да живеят при леля Матцуи, домът ми заприлича на гробница. Поднасям ягодата към кафеза на госпожа Червенушка, но веднага разбирам, че и тя е тъжна като мен. Прегърбена под своя шал от пера, отпуснала глава, тя се е сгушила в бамбуковата клетка като някоя старица. Човката ѝ е отворена, очите примижават.

— Засрамете се, госпожо Червенушке! — гълча я аз. — На какво прилича това — да заспите, преди да сте вечеряли, преди да съм покрила клетката за през нощта.

Но не мога да продължа. Коленича пред нея и с усилие задържам гърба и главата си прави. Много съм уморена, за да стана и да си запаря чаша чай. Но очите ми непрекъснато поглеждат към мястото, дето стои моят любим стар порцеланов чайник, защото по това време съм свикнала да си правя чай. И сигурно затова Охатцу бе пъхнала бележката под широкото дъно на чайника — в онзи следобед, когато избяга.

„Отивам в Токио — пишеше тя. — Не се опитвай да ме търсиш, сестро. Хиро настоява да се омъжи за мене въпреки несъгласието на почтените му родители, затова съм принудена да постъпя така. Аз не мога да се омъжа. Всеки млад мъж има право на здрави деца, а моите може би ще приличат на онази риба. Много те обичам, сестро, но трябва да изчезна. Моля те, прости ми. С най-голямо уважение, малката ти сестра.“

Странно! Тъкмо ужасните правописни грешки на Охатцу предизвикаха сълзите ми. Бедната ми малка сестра никога не се научи да пише правилно. Седях и гледах листа оризова хартия с вишнево дърво, нарисувано в единия ъгъл, и ми се струваше, че изкривените букви приличат на разпилени от вятъра цветове.

Но в същото време си казах, че в това нещастно, написано с толкова грешки писмо на Охатцу се съдържаха заплаха, от която хората трябваше да се пазят. Охатцу беше едно безпомощно младо момиче — но един милион или десет милиона като нея вече бяха сила! Ако младите жени откажеха да раждат, те щяха да бъдат по-силни от летците и техните бомби. Защото летците можеха да предложат само смърт, докато слабите девойки като Охатцу носеха в утробите си семето на живота.

— Юка, Юка, какво се е случило?

Изправям се. Иглите са паднали от дългата ми коса и тя се разпилява по раменете. Почти се е стъмнило вече и аз съм доволна, че Сам-сан не може да види отчаянието ми. Но усещам как ръката му докосва косата и лицето ми.

— Плакали сте, Юка!

Поклащам глава, но Сам-сан вече ме познава добре, за да мога да го заблудя.

— Не сте ли получили още известие от Охатцу? Затова плачете, нали?

Кимвам. Без да го е казал, знам какво мисли Сам-сан: „Охатцу е последвала примера на много от жителите на Хирошима.“ Той бе чувал достатъчно за самоубийства на оцелелите от бомбите, за да допусне подобна участ и за отчаяната ми сестра. Нима нейната съименница, класическата Охатцу, не бе се самоубила от любов? Все още не искам да повярвам, че Сам-сан е прав, и се мъча да не треперя, като си представям скалата „Осима“, край която минахме преди няколко дни с влака. Вярвам, че ще видя малката си сестра отново и никога няма да се откажа от тази вяра. Сам-сан се мръщи. Неочаквано удря силно с юмрук.

— Господи! Като си помисля колко живота е разрушила тази бомба! Четиринадесет години вече, откакто са я хвърлили, а все още продължава да убива. А ние се правим на глухи и чакаме да хвърлят следващата. Знаем, че тя ще бъде хиляди пъти по-силна от тази нищо и

никаква стара бомба в Хирошима, но какво ни интересува? Човек би помислил, че живеем в свят от глупци. А трябва да се направи нещо и аз ще го направя. Обещавам!

Сам-сан прекарва ръка през косата си и тя щръква като бодлите на настръхнал таралеж.

— Да, сър! Аз искам да живея. Аз съм млад. Няма да оставя някой луд генерал да натисне копчето и да ме унищожи — щом мога да му попреча. Достатъчно съм разгневен и твърдоглав, за да смятам, че все ще мога да направя нещо. Баща ми винаги се бореше за живота. Защо да не се боря и аз?

Той млъква. Някой ме вика от градината — по-скоро шепне. Гласът, който достига до нас, е така дрезгав и слаб, че веднага познавам Маеда-сан. Какво ли може да иска в този час? Оставям Сам-сан и излизам бързо навън. Старият ни приятел е застанал до бамбуковата врата, а при мъждивата светлина на каменния фенер лицето му изглежда още по-бледо от обикновено.

— Как сте, Маеда-сан? — питам аз загрижено. — Айза?...

— Юка, бъдете силна. Току-що ми телефонираха от болницата. Фумио ви вика, Юка — шепне Маеда-сан толкова тихо, че едва го чувам.

Сграбчвам ръкава на кимоното му. Искам да попитам какво се е случило, но веднага разбирам, че няма смисъл. Никога не биха ме викали толкова късно през нощта, ако не... Минаваме през вратата и тръгваме по улицата, но аз вървя толкова бързо, че старият човек, подтичва след мен. Той изпуска едната си обувка и се спира да я вземе.

— Ще избързам напред, Маеда-сан — извиквам аз.

— Най-добре. Ще ви настигна в болницата, Юка, побързайте!

От години не бях тичала така отчаяно! Излитам от тъмната ни улица, прекосявам празното място, където всяка вечер водят Накано-сан и Тамура-сан. Вятърът ту развява след мен дългата ми коса като корабно платно, ту ме шиба с нея по лицето и ме ослепява. Останала без дъх, тичам напред, без да гледам къде стъпвам, спъвам се в една дъска и пак продължавам да тичам. Изведнъж ми се струва, че не съм сама, че наоколо ми е пълно с хора, които също тичат. Да, това са духовете! Преди четиринадесет години аз тичах по същите улици заедно с бягащата тълпа. През всички тези години те продължаваха да тичат в мислите ми, но тази вечер бяха отново в Хирошима и бързаха

край мен с почернели лица и разкъсани меса. Разпознавам ги — хората, които бях видяла в оня кошмар. Момичето с обгорялото лице, мъжът, който носи жена си на гръб, тогава също тичаха край мен. Минаваме край група ученици, коленичили в кръг — всички мъртви. Ето и кучето. Уф! Махни се от пътя ми. Какво, лапите ти са се залепили в разтопения асфалт? Това ще се случи и с нас, ако не тичаме бързо. Ще се опечем живи като тебе. Не мога да ти помогна. Трябва да спасявам себе си. Трябва да намеря мама — сан. Далеч пред себе си виждам брега на реката и някакви неясни сенки, които скачат във водата. Прилични на горящи факли, жени с пламнали коси се хвърлят от брега. Дали майка ми не е сред тях? Къде е мама — сан?

— Ей, внимавай! Какво ти е?

Хващам се за един стълб, за да не падна. Връхлетяла съм на един униформен полицаи и това ме връща към действителността. Покланям се и промърморвам: „Извинете! Извинете, моля!“ После тръгвам бързо към огромния силует на болницата, която се издига пред мен. Как добре я опознах през последните две седмици!

Във фоайето се виждам в едно огледало — с разчорлените си коси приличам на обезумяла. Несъзнателно оправям кимоното и приглаждам косите си. Нощният пазач минава край мен и аз бързам да му се поклоня. После хуквам нагоре по стълбите към лъчевото отделение и отново се покланям — този път на нощната сестра, която носи табла с множество бели картонени чашки. (Във всяка чашка има по едно червено хапче — навярно приспивателно.) Стъпвам на пръсти, за да не обезпокоя никого, стигам до стаята на Фумио и тихо отварям вратата.

Параван. В шест часа, като си тръгнах оттук, нямаше параван около леглото на съпруга ми. Сега сестрата го бе сложила и аз веднага разбирам какво означава това. Тръгвам към паравана все още на пръсти, стигам до него и чувам гласа на Фумио. В първия миг мисля, че не е сам.

— Фумио!

Той обръща очи към мен. Не може да помръдне глава, но погледите ни се срещат.

— Разговарях с теб, Юка — прошепва той.

Аз кимвам. Коленича на пода до леглото, вземам ръката му и я доближавам до устните си. Очите му се разширяват, когато се спират

на лицето ми — тези мили, кротки очи, в които никога не бе имало горчивина въпреки суровостта на живота.

— Да, лежах и разговарях с теб — прошепва той. — Казвах ти всички ония неща, които никога не бях ти казвал досега. Бях много стеснителен — не намирах думи.

Той спира, но аз знам, че още не е свършил. Чакам да продължи.

— Ти беше всичко за мен — чувам отново шепота на Фумио. — И ти го знаеш, Юка. Аз също означавах много за теб и тъкмо това ме тревожи. Ще останеш с тази неизчерпана любов и няма да знаеш какво да правиш с нея.

Поклащам глава, но той настоява:

— Да, да! Ти ми бе отделила толкова много любов и тя ще остане, а мене няма да ме има. Сега искам да ти кажа: раздавай я! Щедро! Всички имат нужда от теб, както имах аз...

Той прави опит да се усмихне, но болка изкривява лицето му. Тялото му се сгърчва. Съпругът ми лежи и се бори с болката, както човек се бори с лъв.

Аз се надигам с намерение да изтичам за сестрата, но изтощената ръка на Фумио се помръдва и ме спира. Той хапе устни, за да не вика. Не иска да безпокои останалите пациенти от другата страна на паравана. (Толкова е възпитан, винаги е бил толкова възпитан!) Фумио и лъвът лежат и се борят. Чувам ги как се задъхват при тази борба на живот и смърт.

И Фумио побеждава! Разбирам това по усмивката му и се покланям. Коленичила на пода, аз се покланям на победителя. На жертвата и страдалеца. На това велико човешко същество — моя съпруг. Като вижда, че отдавам почит на страданието и победата му, в очите му се появяват сълзи, проблясват за секунда върху дългите младежки мигли, после потичат като поточета по това поле на агонията, което е било някога човешко лице. Минават край засъхналите мехури, текат по откритите рани и се стичат в отворената уста.

— Фумио — шепна аз.

Толкова много имам да му кажа, че не мога да произнеса нито дума. Мога само да седя коленичила до него и да повтарям шепнешком: „Фумио“, но знам, че не ме чува.

Той обръща глава на възглавницата и затваря очи. Лежи безсилен — така изтънял и слаб. Нищо не е останало от него. На кого прилича Фумио тази вечер? Да, на парцалената ми кукла! На милата ми парцалена кукла. О, Парцалко, скъпи Парцалко, колко много те обичах през целия си живот!

Издание:

Едита Морис. Цветята на Хирошима

Превод: Красимира Тодорова

Редактор: Невяна Розева

Художник: Александър Поплилов

Художествен редактор: Васил Йончев

Технически редактор: Александър Димитров

Коректори: Лиляна Малякова, Величка Герова

Дадена за печат на 27.III.1964 г.

Печатни коли 7 7/8. Издателски коли 5,28

Формат 80х100/32

Тираж 30 090

Издателски №66 (1324). Поръчка на печатницата №1273.

ЛГ IV

Книжно тяло — 0,26 лв. Подвързия — 0,05 лв.

Цена 1962 г. — 0,31 лв.

„Народна култура“ — София, 1964

Държавен полиграфически комбинат „Димитър Благоев“

Дар за chitanka в чест на моите японски приятели — покойната Кейко и съпругът ѝ Осаму, и всички японци, пострадали в Хирошима, Нагасаки и опустошението от 11 март 2011 г. От ladyofthesea

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.